

ESTUDI DE L'EVOLUCIÓ DELS PERSONATGES FEMENINS A LES PEL·LÍCULES DISNEY

TREBALL DE FI DE GRAU

Universitat de Lleida

Alumne: Mònica Serret Pola

Tutor: Beatriz Gómez Morales

Grau: Comunicació i Periodisme Audiovisuals

Any acadèmic: 2018-2019

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	3
2. MARC TEÒRIC	5
2.1. CONTEXT HISTÒRIC	5
2.2. EL PRINCIPAL REFERENT IDEOLÒGIC	7
2.3. LA IMPORTÀNCIA DELS PERSONATGES FEMENINS	8
2.4. HIPÒTESIS	15
3. MARC METODOLÒGIC	17
3.1. MÈTODE D'ANÀLISI	17
3.2. MOSTRA DE L'ANÀLISI	19
3.3. GUIÓ D'ANÀLISI	21
4. MARC EMPÍRIC	24
4.1. Nombre de personatges	24
4.2. Protagonisme	24
4.3. Edat	24
4.4. Físic	25
4.5. Ètnia	26
4.6. Vestimenta	26
4.7. Família	28
4.8. Situació laboral	29
4.9. Situació sentimental	29
4.10. Habilitats	30
4.11. Acció	30
4.12. Rol	31
4.13. Objectiu	31
4.14. Discurs	32
4.15. Director i guionista	37
5. CONCLUSIONS	38
6. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	42

Resum

A través d'aquest estudi ens proposem confirmar si, al llarg dels seus 80 anys de trajectòria, hi ha hagut o no una evolució en els personatges femenins de les pel·lícules de Disney. Per fer-ho, hem escollit una àmplia mostra de llargmetratges on les dones juguen un rol determinant dins de la història. Sobre aquesta mostra s'ha portat a terme una anàlisi de contingut i una anàlisi del discurs. Després del visionat i les anàlisis, hem pogut arribar a concloure que els personatges femenins de Disney han evolucionat positivament al llarg dels anys. Aquesta evolució afecta, pràcticament, totes les variables analitzades: habilitats, actitud, ètnies, situació laboral, objectius, etc. En definitiva, s'observa una evolució paral·lela a les dones de la nostra societat actual.

Paraules clau: Disney, pel·lícules, personatges, princeses, evolució i estereotips.

Abstract

Through this study we intend to confirm whether, throughout its 80-year career, there has been or no evolution in the female characters of the Disney movies. To do this, we have chosen a large sample of feature films where women play a decisive role in history. A content analysis and analysis of the speech were carried out on this sample. After viewing the films and analyzing them, we concluded that the female characters of Disney have evolved positively over the years. This evolution affects practically all the analyzed variables: abilities, attitude, ethnic groups, work situation, objectives, etc. In short, an evolution parallel to the women of our current society is observed.

Keywords: Disney, films, characters, princesses, evolution and stereotypes.

1. INTRODUCCIÓ

Disney no és només una factoria de cinema. Aquesta gran empresa mou molts sectors econòmics, socials i polítics. Per això, les seves pel·lícules vigilen cada detall i, de manera més o menys evident, fan arribar els seus ideals al gran públic. Mitjançant uns personatges aparentment innocents, intenten exposar el que és moralment correcte i el que no, alhora que transmeten uns valors clarament conservadors que donen suport a la jerarquització social, la família tradicional, les diferències racials, etc.

No obstant això, diversos crítics i acadèmics han identificat una evolució al plantejament ideològic de l'estudi cinematògraf, principalment en relació a la figura de la dona. Els últims anys, el moviment feminista ha experimentat grans progressos i, sobretot, s'ha visibilitat molt. Això ha estat possible, principalment, a les mobilitzacions reivindicatives de dones i homes que reclamen igualtat de drets. Tenint present aquest canvi profund i significatiu, hem decidit analitzar els personatges femenins de les pel·lícules Disney, pel·lícules de les quals gaudeixen grans i petits. Així doncs, **l'objectiu general d'aquest treball és confirmar si els seus personatges femenins han experimentat una evolució semblant a la de les dones al mon real.**

A més d'aquest objectiu, també ens en plantejarem altres d'específics. En primer lloc, comparar l'aspecte físic i la personalitat dels personatges femenins de Disney als seus inicis, fa més de 80 anys, i en l'actualitat. Per exemple, l'univers de les princeses Disney, a la vegada que estimat per molts, ha despertat les sospites i crítiques de molts altres. Així doncs, el propòsit és confirmar si aquests personatges continuen arrossegant multitud d'estereotips i prejudicis o, si per contra, s'han anat transformant.

En segon lloc, amb aquest treball també ens proposem analitzar el mateix discurs dels personatges, és a dir, el contingut del seu diàleg. L'objectiu és identificar possibles expressions que cridin l'atenció per la seva càrrega patriarcal i/o feminista. Volem

comprovar si els relats inclouen actituds masclistes i si aquestes han anat disminuint o augmentant al llarg dels anys.

En tercer lloc, l'objectiu és identificar patrons de personatges, és a dir, identificar si la construcció dels personatges respon a estereotips i/o prototips. Per exemple, si els rols narratius o actancials van sempre acompanyats d'un físic determinat. En quart lloc, volem analitzar, fins a quin punt, les metes dels personatges femenins depenen dels masculins, si la seva felicitat realment està condicionada per trobar l'amor d'un "príncep blau" o si els seus objectius personals no contemplem o van més enllà de l'amor romàntic.

En cinquè i últim lloc, aquest treball també es proposa indagar sobre les diferències de gènere darrere de la pantalla, és a dir, entre directors i guionistes. Això creiem que en podria donar més llum sobre la introducció (o no) de prejudicis contra les dones a l'hora de desenvolupar els personatges.

2. MARC TEÒRIC

2.1. CONTEXT HISTÒRIC

Walter Elias Disney va crear la companyia *Disney Brothers Cartoon Studio* l'any 1923, al traster d'una botiga. La seva intenció, des d'un bon principi, va ser dotar l'empresa d'una imatge positiva perquè tots els públics s'hi sentissin identificats. Així va néixer la icona de la marca, Mickey Mouse. El personatge va ser presentat a l'audiència a través de la gran pantalla, com un ratolinet trapella i despreocupat. Una representació de l'individu de classe mitjana-baixa i, probablement, de raça negra, com pot suggerir el seu gust pel jazz, un estil

Walter Elias Disney, creador de la companyia Disney, juntament amb un peluix del personatge Mickey Mouse

musical poc popular entre els caucàsics nord-americans d'aquella època (Digón, 2006). A més a més, el personatge, sovint, apareixia fumant. Durant la Segona Guerra Mundial i els anys posteriors, com a conseqüència de la difícil situació econòmica i el descens de l'interès pel cinema animat, l'estratègia de la factoria va haver de canviar. El seu fundador va decidir transformar a Mickey Mouse. El personatge ja era bastant popular entre el públic tan infantil i adult però, si es volia convertir en un referent, havia de fer gala d'un comportament "modèlic". Així doncs, es van eliminar alguns dels acudits i hàbits del ratolí i la seva imatge es va tornar més dolça. Fins i tot el seu aspecte físic va canviar: ara tenia unes galtes que es marcaven al somriure i uns ulls més grans. Va deixar de ser un personatge rebel per a convertir-se en un personatge ingenu i innocent, més adient al patró de conducta que els pares busquen promoure entre els seus fills.

Aquests canvis també van afectar altres productes de Disney. Es van començar a introduir uns valors força definits, fet que va suposar les primeres crítiques contra la companyia. Les veus crítiques atacaven, principalment, la imatge estereotipada de les

diferents ètnies i de les dones que difonien els seus llargmetratges. Disney sempre va negar aquests missatges subliminals: "I don't pretend to know anything about art. I make pictures for entertainment and then the professors tell me what they mean" (Smith, citat a Míguez, 2015, p.43). I sembla que, almenys, una part de l'audiència estava d'acord amb aquesta afirmació: "Where cultural critics and film theorists omit Disney, popular critics and mass audiences valorize Disney as safe for children and a good investment for parents. In this space, Disney film is not beneath artistic attention, but above reproach" (Bell, Haas i Sells, 1995, p.4).

Les pel·lícules de Disney, són, sense cap dubte, els films d'animació més vistos arreu del món. Aquell petit estudi d'animació que va fundar Walt Disney el 1923, actualment s'ha convertit en una de les empreses d'entreteniment més importants mundialment: gestiona 18 parcs d'atraccions amb 39 hotels, 12 canals de televisió i vuit estudis cinematogràfics, amb un ritme de producció d'un llargmetratge a l'any (Molina, 2017, p.13). Activitats econòmiques que suposen un ingrés anual de 36.000 milions de dòlars (31.449 milions d'euros aproximadament).

Al llarg de la història del cinema, es poden reconèixer tres paradigmes de representació: el clàssic, el modern i el postmodern. (Zavala, 2013, p.131) En el cas concret del cinema infantil de Disney, a l'etapa clàssica destaquen les produccions amb temes adults adaptats per nens (1930-1950). La seva característica definitiva és l'antropomorfització de la naturalesa, és a dir, la representació d'objectes inanimats i animals com a éssers humans. Per exemple, a *Blancaneus i els set nans* (1937), la protagonista parla amb els animals com si aquests l'entenguessin. L'època del cinema modern a Disney, (1960-1980) també es va caracteritzar per l'adaptació de temes adults al llenguatge dels nens, però es va posar l'èmfasi en la naturalització de les convencions socials. Finalment, a l'època postmoderna (1980-actualitat), entre el públic objectiu de Disney ja hi ha tant espectadors infantils com adults (Zavala, 2013, p.137).

2.2. EL PRINCIPAL REFERENT IDEOLÒGIC

Els mitjans de comunicació, com l'escola, la família i els amics, són factors determinants del procés de construcció de la identitat, un procés que es desenvolupa al llarg de tota la vida. Tal com va dir Ortega i Gasset: "algo sin remedio tenemos que hacer o que estar haciendo siempre, pues esa vida que nos es dada, no nos es dada hecha, sino que cada uno de nosotros tiene que hacérsela, cada cual la suya" (Guichot i Bono, 2001, p.45). Precisament per això els continguts dels films són tan debatuts; sobretot quan són dirigits, principalment, als infants, com passa amb les produccions dels estudis Disney. Les seves pel·lícules s'han convertit en un poderós transmissor d'estereotips pel sector més vulnerable i influenciable de la nostra societat. Walt Disney n'era conscient: "Because the eye is the most sensitive and dependable of our sense organs, the motion picture offers the widest, direct avenue to our emotions. Whereas the still Picture can suggest only a fragment of fact or fiction, the cartoon-in-motion is without limit in communicating ideas, events, and human relations" (Smith, citat a Míguez, 2015, p.43).

Els films de l'estudi Disney reflecteixen un món ple de màgia que, mentre potencia la fantasia i la creativitat, també cultiva estereotips i prejudicis. De forma deliberada, o no, aquests continguts promouen uns referents que condicionen el pensament i comportament de les criatures, "ayudando a construir identidades y contribuyendo, de esta manera, a establecer los sistemas simbólicos a través de los discursos y del imaginario que transmiten" (Belmonte y Guillamón, 2008, p.116). La importància d'aquests continguts, com avançàvem abans, esdevé del període vital al qual s'acostumen a consumir: la primera infantesa. Així doncs, aquestes pel·lícules poden arribar a convertir-se en les "primeras herramientas sociales con que codificar la transmisión [...] de las expectativas grupales de desarrollo, comportamiento y convivencia" (Falcón, 2013, p.36). En paral·lel, Alejandra Martínez assenyala que la legitimitat d'aquests discursos esdevé dels mateixos pares: "Estas películas llegan a los pequeños de la mano de las personas en que ellos más confían: sus padres. Por eso se

transforman en productes educatives indiscutibles” (Citada a Aguado i Martínez, 2015).

En la mateixa línia, l'estudi de Sarah M. Coyne, Jennifer Ruh Linder, Eric E. Rasmussen, David A. Nelson i Victoria Birkbeck (2016) va determinar que, majoritàriament, els pares i mestres, de forma inconscient, tendeixen a reforçar els estereotips de gènere entre els nens i nenes, ja sigui pel tipus de programes televisius, les joguines i/o les activitats extraescolars que posen al seu abast.

Diverses veus crítiques amb Disney han subratllat que els productes de la companyia reforcen l'existència d'un ordre social injust, naturalitzant les jerarquies de raça, gènere, cultura i classe social. Entre les crítiques més significatives, i nombroses, a l'estudi trobem aquelles referides a l'imaginari de la dona com a “princesa”, precisament les que més ens interessien per al desenvolupament d'aquest treball. Per exemple, Ana Bote Corralo, pedagoga especialitzada en prevenció de violència masclista, senyala que “las películas de Disney potencian desde nuestra más tierna infancia que desarrollemos la idea de que tenemos que encontrar por todos los medios el denominado amor ideal o romántico. Creencias asumidas que influyen muchísimo en cómo se desarrollan nuestras relaciones de pareja” (Bote, citada a Molina, 2017, p.16). Aquest fet és confirmat per l'estudi de Kay Stone (1975). Després d'entrevistar 40 dones de totes les edats, Stone va concloure que, d'una manera o altra, les princeses Disney afectaven l'imaginari i el comportament dels seus consumidors, principalment durant la infantesa. Entre els testimonis que va recollir, crida especialment l'atenció el d'una dona de 29 anys: “I remember the feeling of being left out in fairy stories. Whatever the story was about, it wasn't about *me*. But this feeling didn't make me not interested in them [...] I knew there was something I was supposed to do to fit in but I didn't. So I thought there was something wrong with *me*, not with the fairy stories”.

2.3. LA IMPORTÀNCIA DELS PERSONATGES FEMENINS

Les primeres representacions femenines de l'estudi es troben a les *Silly Symphonies*, una sèrie de curtmetratges animats sincronitzats amb música, produïts entre l'any 1929 i el 1939. "Although there were female characters in Disney's cartoons from the start, it was predominately the male characters who were promoted by the Studio as it 'stars'. However, by the mid-1930s, female characters had begun to take on a more central role at Disney in the context of the Silly Symphonies" (Davis, 2009, p.84). Donades les característiques formals d'aquests curtmetratges, existia la possibilitat d'incorporar personatges nous a cada entrega. La majoria dels femenins eren passius. Només esperaven que un personatge masculí, valent i ben plantat, les salvés. Tot i això, en algunes ocasions, també hi apareixen dones fortes. Per exemple, a *El terrible toreador* (Disney, 1929), hi trobem el personatge d'una cambrera espanyola que, per aconseguir més propines, porta un escot molt pronunciat. Aquesta dona, encara que utilitza el seu aspecte físic per guanyar-se la vida, no necessita cap home que la defensi: si algú intenta excedir-se, ella sola el controla. També es presentaven mares valentes que cuidaven dels seus fills.

Amb l'èxit dels *Silly Symphonies* i de la sèrie animada de *Mickey Mouse*, Disney va voler anar un pas més enllà: va decidir passar dels curtmetratges als llargmetratges. La majoria dels clàssics són adaptacions dels contes de fades més famosos, com per exemple, *Blancaneus i els set nans*, basat en el relat dels germans Grimm (1812). De fet, 46 dels 54 "clàssics" de Disney, és a dir, un 85,1%, parteixen d'obres escrites (Míguez, 2015, p.46). No obstant això, és necessari assenyalar que s'introdueixen molts canvis per aconseguir el resultat final. Per exemple, continuant amb el cas de la Blancaneus, a la història original, la princesa és salvada quan els nans ensopeguen en transportar el seu taüt: el cop la fa expulsar el tros de poma enverinat i la noia torna a la vida. Per contra, al relat de Disney, la Blancaneus reviu quan el príncep li fa un petó. Un canvi substancial que, sense dubte, contribueix al romanticisme de la companyia i disminueix la violència típica dels contes originals.

El personatge de la princesa acostuma a ser una dona passiva amb un únic desig vital: ser rescatada per un príncep. Tal com reflecteixen els contes populars, des de l'Edat Mitjana, la dona s'associa a la maternitat, i per consegüent, a la llar. Els films de Disney

encara estan impregnats d'aquesta filosofia. A més a més, la passivitat d'aquestes princeses és associada a la seva dependència, és a dir, a la seva necessitat d'un príncep per subsistir. Pràcticament mai mostren iniciativa pròpia i les seves úniques qualitats són una gran bellesa i la seva dolçor. L'estudi de Mia Adessa, Shelley A. Haddock, Toni Schindle, Lori K. Lund i Litsa Renee (2004) va demostrar que el gènere femení és més valorat per la seva aparença física que per la seva intel·ligència o les seves habilitats als films de Disney. A més a més, els autors afirmen que els personatges femenins tenen necessitat de protecció i només són útils en relació a les feines de casa i l'esfera privada. En la mateixa línia, el treball de Carmen Fought i Karen Eisenhauer (2017), també sobre les pel·lícules de Disney, confirma que el 55% dels afalacs cap a les dones estan relacionats, única i exclusivament, amb el seu aspecte físic. Només un 11% correspon a afalacs referents a les seves habilitats.

Des dels anys 30, la representació de les dones als films de Disney no ha estat molt positiva. I, a més a més, ha sigut inferior respecte als homes. Des dels inicis de l'estudi podem distingir dos tipus de personatges femenins: l'heroïna (jove, guapa, passiva i dependent) i les bruixes o malvades (lletges, independents, actives i més grans que les heroïnes). Tal com afirmen Steinberg i Kincheloe (2000, p.70): "Las representaciones de Disney tanto de las mujeres malas como de las buenas parecen haberse hecho en la redacción de *Vogue*". Aquests mateixos autors també destaquen el rol passiu de les dones. "Todas las mujeres en estas películas están subordinadas en el fondo a los hombres y definen su sentido de poder y su deseo casi exclusivamente desde el punto de vista de la narración del macho dominante" (Steinberg i Kincheloe, 2000, p.70). En la mateixa línia, Giroux (2001, p. 106-111) assenyala que les dones, a l'univers Disney, són presentades com a éssers submisos i obedients, que es guien per les seves emocions, tenen com a meta personal l'amor i al matrimoni, s'ocupen de la família i la casa i, en moltes ocasions, són representades sota la dicotomia "dona malvada" / "nena innocent". Per exemple, a *La Sirenita* (1989), la rebel·lia del personatge queda, finalment, reduïda a aconseguir l'amor d'un home a canvi de la seva veu. I és que, tal com afirma la cançó de la malvada Úrsula, els homes prefereixen les dones callades: "Tienes tu belleza, tu linda cara. Y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal. Hablando mucho enfadas a los Hombres. Se aburren y no dejass

buen sabor. Pues les causan más placer las chicas que tienen pudor. ¿No crees que estar callada es lo mejor? ¡Vamos! No lograrás tu meta conversando. Escúchame y no te equivocarás. Admirada tú serás si callada siempre estás. Sujeta bien la lengua y triunfarás” (Digón, 2006).

Jack Zipes, professor de la Universitat de Minnesota, coincideix amb Steinberg i Kincheloe i Giroux sobre l'exaltació del poder masculí, al mateix temps que reflexiona sobre l'impacte dels missatges que l'estudi reproduceix: “un tipo de estereotipo de género que, a diferencia de lo que los padres piensan, tienen un efecto adverso sobre los niños. Los padres piensan que son esencialmente inofensivas, y no lo son” (Zipes, citat a Bell, Haas i Sells, 1995, p.21).

La primera “princesa Disney”, la Blancaneus (*Blancaneus i els set nans, 1937*) respon a l'arquetip de la noia jove, guapa i delicada amb un cor d'or. Amb la Blancaneus va sorgir la “recepta de l'èxit” també fora de la pantalla: amb aquest personatge va néixer un dels clubs més rentables del món, el de les princeses Disney, que va ser fundat per Andey Mooney a finals dels anys 90. “The Disney princess has become one of the most iconic symbols of Walt's ever growing empire” (Weston, 2009). Aquest exitós model de dona es va repetir a la configuració de la Ventafocs (*La Ventafocs, 1950*), Aurora (*La bella dorment, 1959*), Ariel (*La Sirenita, 1989*), Bella (*La bella i la bèstia, 1991*), Jasmine (*Aladdin, 1992*), Pocahontas (*Pocahontas, 1995*), Mulàn (*Mulàn, 1998*) i Tiana (*Tiana y el sapo, 2009*). Totes aquestes dones estan subordinades a figura masculina, un altre personatge clau dels “clàssic” de Disney: el “príncep blau”. Aquest personatge encarna un model d'home caracteritzat per la seva assertivitat, valentia, lideratge i físic fort i atlètic. Un home que mai es mostra espantat, protagonitza totes les escenes d'acció i que fa rescats sense ajuda de ningú (England, Descartes i Collier-Meek, 2011).

La literatura sobre els personatges femenins a les pel·lícules de Disney és nombrosa. Virginia Guichot i Carmen Bono (2006) proposen, pel seu estudi, una classificació dels llargmetratges de l'emblemàtica companyia. A partir de dos grans blocs, aquestes autores determinen un primer grup compost per *Blancaneus i els set nans* (1937), *Pinocho* (1940), *La ventafocs* (1950), *Robin Hood* (1951), *La bella dorment* (1959) i

Merlí l'encantador (1963). Mentre al segon grup hi figuren *La bella i la bèstia* (1990), *El rei lleó* (1994), *Pocahontas* (1995) i *Mulàn* (1998). En consonància amb el pas dels anys, entre aquests dos grups s'hi identifica una evolució dels continguts. En relació a la representació dels gèneres hi destaquem:

PRIMER GRUP	SEGON GRUP
La dona és reconeguda principalment per les seves característiques físiques més que per altres tipus de capacitats.	La dona comença a ser considerada per les coses que és capaç de fer independentment de les seves característiques físiques.
Les aptituds que més positivament es valoren en els personatges femenins són també físiques: bellesa, la seva veu bonica, etc.	Les dones comencen a ser valorades més per la seva personalitat i intel·ligència que pel seu físic.
Les dones gairebé mai prenen iniciativa. Permeten que els esdeveniments transcorrin lliurement i és l'atzar el que les condueix a un final feliç.	Les dones prenen cada vegada més la iniciativa per aconseguir allò que es proposen, demostrant altres capacitats que no tenen res a veure amb l'aspecte físic.
La submissió caracteritza a la majoria de personatges femenins. La major part de les vegades no són conscients de les injustícies a les quals estan sotmeses i es mostren passives davant aquestes.	Els personatges femenins són conscients de les injustícies i, a la majoria dels casos, intenten fer alguna cosa per evitar-les, aconseguint-ho pels seus propis mitjans.
Els personatges masculins apareixen, a la majoria dels casos, com a "salvadors" dels personatges femenins, demostrant així la fragilitat dels segons.	Els personatges no apareixen com a "salvadors", ja que homes i dones són tractats per igual. Cada vegada se li atorga més importància al paper de la dona.

Com Guichot i Bono (2006), López i de Miguel (2013) tampoc centren la seva recerca sobre Disney en els llargmetratges protagonitzats per princeses. Per contra, analitzen els personatges femenins de *Blancaneus i els set nans* (1937), *Peter Pan* (1953), *La bella i la bèstia* (1991) i *Buscant en Nemo* (2003), és a dir, la Blancaneus, la seva madrastra, Wendy, la Campaneta, la Bella i la Dory. López i de Miguel arriben a la conclusió que, a les dues primeres pel·lícules, les dones es caracteritzen per emmarcar-se dins del model de cinema clàssic, que oposa dues representacions femenines: la *femme fatale* o dona dolenta, encarnada per la madrastra i la Campaneta (encara que aquesta última, al final, es converteix en heroïna), i la submissa, representada per la Blancaneus i la Wendy. Per la seva banda, la Bella, encara que, vol tenir un lloc actiu dins el món, no ho aconsegueix i es casa amb el príncep; mentre que el personatge de la Dory projecta la imatge d'una dona independent i més semblant a l'imaginari de dona actual. En qualsevol cas, el pas del temps evidencia millores dels personatges femenins a nivell psicològic i d'habilitats, però no a nivell social, ja que en tots els casos es mostra un fort lligam entre dones, família i llar.

Per contra, Delicia Aguado i Patricia Martínez (2015) sí que identifiquen un procés de canvi i empoderament per part dels personatges femenins de Disney. Segons aquestes autores, els personatges femenins han evolucionat de la "innocent i submissa mestressa de casa" a la "rebel adolescent". Com a exemple del primer model de dona hi posen a les tres princeses de l'etapa clàssica, personatges més lligats a la construcció social d'identitats sexuals basades en una clara relació d'opressió. Les tres comparteixen un patró físic de bellesa idealitzada, un perfil psicològic similar, una connexió amb la naturalesa, la necessitat de l'amor romàntic i l'absència d'un espai per si mateixes. A continuació, dins del procés evolutiu, apareixen Ariel (*La Sirenita*, 1989) i Jasmine (*Aladdin*, 1992), amb les seves curiositats pel món, amb somnis diferents i més disposades a l'acció. Encara que segueixen tenint les mateixes característiques físiques del primer grup i moltes continuen exercint de cuidadores (Bella, *La Bella i la bèstia*, 1991; Pocahontas, *Pocahontas*, 1995; i Mulàn, *Mulàn*, 1997), es mostren més rebels i inquietes. Però, segons Aguado i Martínez, la veritable ruptura comença amb Tiana (*Tiana y el sapo*, 2009), Rapunzel (*Enredados*, 2010) i Mèrida (*Brave*, 2012), totes amb una iniciativa personal molt més marcada. Finalment, culminant el procés evolutiu,

trobem les germanes Elsa i Anna (*Frozen*, 2013) i el seu fort lligam fraternal, què supera l'amor romàntic tradicional. De fet, segons Aguado i Martínez, Elsa és el personatge femení més poderós fins al moment: és la primera dona coronada reina i té un lligam amb la màgia.

Ara bé, al llarg de la seva història, les dones de Disney, a més d'una representació estereotipada, també han tendit a parlar menys que els personatges masculins. Al seu estudi, Karen Eisenhauer (2017), classifica els llargmetratges de l'estudi en tres etapes: l'etapa clàssica, l'etapa renaixentista i l'etapa de la nova era:

Etapa clàssica 1937-1959	Blancaneus i els set nans	1937
	La ventafocs	1950
	La bella dorment	1959
Etapa renaixentista 1989-1999	La sirenita	1989
	La bella i la bèstia	1991
	Aladdin	1992
	Pocahontas	1995
	Mulàn	1997
Etapa de la nova era 2009-actualitat	Tiana y el sapo	2009
	Enredados	2010
	Brave	2012
	Frozen	2013

A partir d'aquesta categorització, Eisenhauer fa el recompte de les intervencions verbals dels personatges masculins i femenins a cada pel·lícula. L'autora arriba a la conclusió que els homes "parlen" més que les dones, exceptuant els casos de personatges femenins amb el rol de mare o cuidadora de la casa (bàsicament que es dediqui a fer les feines de casa). En la primera etapa identificada per Eisenhauer, les noies es pronuncien més que els nois precisament perquè es tractava de personatges responsables de les feines de casa; en canvi, a la segona etapa, es veu una clara

diferència pel que fa a les veus masculines, sent aquestes molt superiors que les femenines. Finalment, a la tercera etapa, s'identifica un altre canvi a favor dels personatges femenins, el que ens suggereix que la representació de gènere en aquests films està evolucionant (Eisenhauer, 2017).

Des del 1937, l'arquetip de la dona en la factoria Disney ha recorregut un llarg camí amb molts canvis importants. Altres autors, com Sawyer (2011), també veuen una correlació entre l'evolució dels personatges femenins d'aquestes pel·lícules i els avenços amb matèria dels drets de la dona a la nostra societat. És evident que hi ha hagut un canvi des que la Blancaneus i la Ventafocs netejaven la casa i somiaven acabar enamorant a un príncep. Als noranta, la Jasmine va desafiar la tradició del casament per conveniència, la Bella va preferir refugiar-se en la literatura abans que estar amb un home i la Mulàn es va unir a l'exèrcit. I al segle XXI, l'evolució ha continuat: la Tiana va lluitar per obrir el seu propi negoci, Rapunzel es va escapar d'una torre i Elsa es va mostrar al món tal com era. Des dels seus inicis, Disney va naturalitzar relacions de desigualtat, però sembla que els últims anys les princeses s'han revolucionat, encara que falta molt camí per recórrer en la carrera de la igualtat entre els dos gèneres.

Davant d'aquest canvi entre les princeses Disney, Cassandra Stover (2013) qüestiona la seva evolució real i es pregunta si les princeses postmodernes són millors que les anteriors. Stover conclou que aquestes princeses encara estan sotmeses a uns ideals comercials. Si bé han evolucionat en les seves actituds, encara porten vestits i corones, com es feia antigament. I, segons l'autora, si no es canvien els estereotips a la vestimenta, aquests personatges femenins no arribaran mai a mostrar els ideals progressistes de la igualtat de les dones.

2.4. HIPÒTESIS

H1. La igualtat de gènere entre els personatges ha evolucionat de la mateixa manera que ha evolucionat en la vida real al llarg dels anys.

H1.1. Els personatges femenins han evolucionat psicològicament i en les seves habilitats però, no físicament.

H1.2. Als films més recents, les princeses presenten un caràcter més ferm i es mostren molt més rebels.

H1.3. Als films més recents, els personatges femenins destaquen sobre els masculins, ja que són més independents i no depenen d'ells.

H2. Les pel·lícules Disney estan dirigides per homes, fet pel qual els personatges femenins són més "dèbils" que els masculins.

H2.1. En els films, els papers de "bona" i "malvada" estan representats amb els rols de "guapa" i "lletja", respectivament.

H2.2. Totes les princeses de Disney vesteixen de forma similar (amb vestit) i tenen la mateixa constitució (totes són primes i guapes).

H2.3. Els personatges femenins comparteixen el seu protagonisme amb un de masculí.

H2.4. La felicitat de les princeses sempre esdevé d'una relació romàntica amb un príncep.

H2.5. Els personatges masculins acostumen a protagonitzar les escenes d'acció, mentre que els femenins juguen un rol passiu (objecte rescatat).

H2.6. Els personatges femenins no reflecteixen com són les dones a la vida real, ni físicament, ni en els seus ideals.

H2.7. Les noies dels films no es guanyen la vida ni treballant ni estudiant, els seus ingressos econòmics són externs i no sabem d'on provenen.

3. MARC METODOLÒGIC

3.1. MÈTODE D'ANÀLISI

Tenint en compte els objectius del treball, per la realització de l'estudi s'aplicaran l'anàlisi de contingut quantitatiu i qualitatiu. Segons Berelson (1952), pare de l'anàlisi de contingut, aquesta és una tècnica d'investigació objectiva, sistemàtica i quantitativa del contingut manifest en la comunicació. A aquest tipus d'anàlisi, el text es considera un contenidor de dades, un suport on s'insereixen una sèrie d'elements amb significat i valor autònoms. Així doncs, el text es converteix en un instrument per reflexionar sobre el seu context social. El mateix Berelson identifica una sèrie de fases per la realització de l'anàlisi: 1. Definir el problema i formular les hipòtesis, 2. Elegir el *corpus* de textos sobre els que es treballarà, 3. Definir les unitats de classificació, 4. Preparar la fitxa d'anàlisi i la seva aplicació al text i, finalment, 5. Computar els resultats (Casetti i Di Chio, 1997). Al nostre estudi, el problema, així com les hipòtesis de les quals partim, es refereix al paper de les dones en les pel·lícules Disney, així com l'evolució de la seva representació. El *corpus* el componen tots els films escollits (vegeu apartat 3.2.), mentre les unitats de classificació són totes les variables que utilitzarem per a dur a terme l'estudi (vegeu apartat 3.3.).

L'anàlisi de contingut de caràcter quantitatiu és un sistema molt refinat per computar dades, qualitat que ens resultarà molt útil per identificar el nombre de personatges femenins que apareixen als films seleccionats, així com si apareixen al llarg de tota la pel·lícula. A més a més, s'utilitzarà per quantificar totes les variables, de manera que puguem oferir també una visió panoràmica de tots els resultats. Per la seva banda, l'anàlisi de contingut qualitatiu, ja destacat a principis del segle XX per autors com Kracauer, Walter Benjamin o Theodor Adorno, servirà per anar més enllà de la superfície i comprendre quin imaginari de la dona volen transmetre els personatges seleccionats mitjançant la seva construcció i representació (Hansen, 2011). Aquest

enfocament qualitatiu tendeix a donar més espai a la interpretació. Moltes vegades, els números no tenen cap valor per si mateixos, de manera que importa més la valoració que es fa d'ells. Per exemple, en el cas del físic dels personatges, on s'haurà de matisar el fet que siguin atractius o no, així com explicar la relació que manté aquesta variable amb altres, és a dir, el qualificatiu d'"atractiva" en relació a l'edat, l'ètnia, la forma de vestir, etc. Als seus inicis, l'anàlisi de contingut va ser predominantment quantitatiu. No obstant això, aquesta vessant va ser insuficient i va evolucionar cap a un enfocament més qualitatiu, enfocament amb una major flexibilitat i interpretació dels resultats (Casetti i Di Chio, 1997).

En paral·lel a l'anàlisi de contingut, a aquest treball també s'utilitzarà l'anàlisi del discurs. Aquest tipus d'anàlisi es va desenvolupar als anys seixanta i setanta del segle passat de la mà de Teun Van Dijk, precisament quan va quedar patent la incapacitat de l'anàlisi de contingut per explicar la complexitat i la riquesa semàntics dels textos audiovisuals. L'anàlisi del discurs és un tipus d'anàlisi que pretén revelar el significat del discurs dels personatges i que investiga tota mena de manifestacions expressives que puguin aparèixer al relat. Aquest treballa a partir del material simbòlic (signes, codis, figures i símbols que pertanyen al lèxic d'una comunitat) i se centra en els elements lingüístics, els materials utilitzats i els codis lingüístics, gramaticals, sintàctics, estilístics, culturals i ideològics. El text atribueix una valoració als objectes, als comportaments, a les situacions, etc. I, a partir d'aquí, se'ls hi dona un pes diferent, segons es jutgi de manera implícita o explícita. Ens podem apropar al text audiovisual per centrar-nos en el tipus de discurs realitzat, en el tipus de món posat en escena o es poden analitzar les estratègies que el text posa en marxa per comunicar alguna cosa a l'espectador. L'anàlisi del discurs té un ampli ventall d'estudis en els que es pot estudiar als subjectes i les seves interaccions, els textos verbals, la posada en escena, la història, etc.

Al nostre estudi farem servir l'anàlisi semiòtic, és a dir, el procés mitjançant el qual un significant assumeix un significat. I, més concretament, farem servir aquesta anàlisi a nivell connotatiu i ideològic (Casetti i Di Chio, 1997). D'aquesta manera, l'anàlisi semiòtic ens permetrà analitzar qualsevol conjunt de signes, siguin paraules o

expressions dels personatges escollits i què volen transmetre al públic. No analitzarem el guió sencer de cada pel·lícula, sinó només aquelles expressions o frases que pronunciïn els personatges que cridin especialment la nostra atenció per la seva important càrrega ideològica patriarcal, és a dir, aquelles frases que tinguin alguna relació directa amb el rol social de les dones, sigui de forma positiva o negativa.

3.2. MOSTRA DE L'ANÀLISI

L'univers d'anàlisi d'un estudi sobre la representació de la dona per part de la companyia Disney inclou tots els personatges femenins de les seves pel·lícules, des dels seus inicis fins a l'actualitat. És a dir, els personatges femenins de 418 llargmetratges. No obstant això, donades les característiques d'un Treball de fi de grau, hem decidit limitar la mostra seguint una sèrie de criteris. En primer lloc, es descarten les pel·lícules en imatge real, centrant-nos, exclusivament, en els llargmetratges animats, és a dir, el segell identitari de la marca Disney.

En segon lloc, es prioritzen els films que representen éssers humans, de manera que queden exclosos tots aquells que només presenten animals o objectes antropomorfitzats, per exemple, *Cars* (2006) o *El rei lleó* (1994). Aquestes pel·lícules, tot i presentar personatges femenins importants, no permeten l'anàlisi d'una de les dimensions més importants dels personatges, la dimensió física, donat que no es tracten, estèticament, de dones.

En tercer lloc, només s'analitzen els personatges femenins protagonistes i/o que juguen un rol determinant a la trama. Així doncs, queden fora de la mostra pel·lícules com *Toy Story* (1995) i les seves seqüeles, on els personatges femenins que responen a la imatge d'una dona i no una joguina, són absolutament secundaris.

Després d'un primer visionat, també s'ha decidit excloure les seqüeles de *La Ventafocs* (1950) i *La Sirenita* (1989), per exemple, què en tenen tres pel·lícules cadascuna, només s'analitzarà la primera, donat que, a totes les seqüeles, els personatges

femenins representen el mateix paper, només canvia la història. Això mateix passa a moltes altres pel·lícules que tenen més d'una entrega, com *Aladdin* (1992) o *Tarzan* (1999). El personatge de la campaneta (*Peter Pan*, 1953), que té set films, només s'estudiarà en la seva pel·lícula original, ja que, tal com passa amb *La Ventafocs* (1950) i *La Sirenita* (1989), el personatge manté el mateix perfil a totes les entregues. L'excepció que confirma la regla és *Els Increïbles* (2004). En aquest cas s'analitzaren les dues parts (2004 i 2018) perquè els personatges femenins guanyen terreny i les dues protagonistes (mare i filla) experimenten una important evolució. També s'ha decidit excloure de la mostra *Monstres, S.A.* (2001), donat que la nena només té dos anys i no sap parlar, fet que redueix molt les possibilitats d'analitzar amb profunditat el seu rol. Finalment, també s'ha decidit excloure aquelles pel·lícules que deriven d'una sèrie de televisió, com seria el cas de *Phineas i Ferb* (2011) o *La banda del pati* (2001), entre altres.

Del total de pel·lícules produïdes per Disney fins a l'actualitat (2018), el 47,6% (199 pel·lícules) té com a protagonista o personatge principal un personatge femení. D'aquests 191 films, només 28 s'adapten a la mostra seleccionada, és a dir, presenten personatges femenins rellevants de més de quatre anys, són de dibuixos animats i representen éssers humans. En definitiva, els films que conformen la mostra d'anàlisi, en ordre cronològic, són:

1. *Blancaneus i els set nans* (David Hand, Wilfred Jackson, Larry Morey, Ben Sharpsteen, Bill Cottrell i Perce Pearce, 1937).
2. *La Ventafocs* (Clyde Geronimi, Wilfred Jackson i Hamilton Luske, 1950).
3. *Alícia al país de les meravelles* (Clyde Geronimi, Wilfred Jackson i Hamilton Luske, 1951).
4. *Peter Pan* (Clyde Geronimi, Wilfred Jackson i Hamilton Luske, 1953).
5. *La Bella Dorment* (Clyde Geronimi, 1959).
6. *101 dàlmates* (Wolfgang Reitherman, Clyde Geronimi i Hamilton Luske, 1961).
7. *Taran i la caldera màgica* (Richard Rich i Ted Berman, 1985).
8. *La sirenita* (John Musker i Ron Clements, 1989).
9. *La bella i la bèstia* (Gary Trousdale i Kirk Wise, 1991).

10. *Aladdin* (John Musker i Ron Clements, 1992).
11. *Pocahontas* (Mike Gabriel i Eric Goldberg, 1995).
12. *El geperut de Notre Dame* (Gary Trousdale i Kirk Wise, 1996).
13. *Hèrcules* (Ron Clements i John Musker, 1997).
14. *Mulan* (Barry Cook i Tony Bancroft, 1998).
15. *Tarzan* (Kevin Lima i Chris Buck, 1999).
16. *L'emperador i les seves bogeries* (Mark Dindal, 2000).
17. *Atlantis: L'imperi perdut* (Gary Trousdale i Kirk Wise, 2001).
18. *Lilo & Stitch* (Dean DeBlois i Chris Sanders, 2002).
19. *Els increïbles* (Brad Bird, 2004).
20. *Tiana y el sapo* (John Musker i Ron Clements, 2009).
21. *Enredados* (Nathan Greno i Byron Howard, 2010).
22. *Mart necessita mares* (Simon Wells, 2011).
23. *Brave (Indomable)* (Mark Andrews, Brenda Chapman i Steve Purcell, 2012).
24. *En Ralph, el destructor* (Rich Moore, 2012).
25. *Frozen: El regne del gel* (Chris Buck i Jennifer Lee, 2013).
26. *Del revés* (Pete Docter i Ronnie Del Carmen, 2015).
27. *Vaiana* (John Musker, Ron Clements, Don Hall i Chris Williams, 2016).
28. *Els increïbles 2* (Brad Bird, 2018).

3.3. GUIÓ D'ANÀLISI

A continuació detallem totes les variables que s'utilitzaran per a dur a terme l'anàlisi de cadascun un dels personatges. Es presenten ordenades per grau de complexitat.

1. **Nombre de personatges:** quants personatges femenins rellevants apareixen a cada pel·lícula i, en definitiva, al conjunt de la mostra.
2. **Protagonisme:** indicar si el personatge analitzat és protagonista, antagonista o un altre tipus de personatge principal.
3. **Edat:** nena (de 4 a 12 anys), adolescent-jove (de 13 a 25 anys), jove-adult (de 26 a 40 anys), adult (de 41 a 65 anys) o persona gran (més de 65 anys).

4. **Físic:** classificació dels personatges en funció del seu atractiu físic dins del relat (atractives, no atractives, NS/NR).
5. **Ètnia:** caucàsica, africana, asiàtica, maorí, àrab, NS/NR, etc.
6. **Vestimenta:** vestimenta casual dins del context, ètnica, clàssica de princesa, elegant/sofisticada, inclassificable, etc.
7. **Família:** menció i/o aparició d'algun familiar (pare, mare, germans, altres descendents i altres ascendents) i relació amb el personatge (suport o confrontació).
8. **Situació laboral:** estudiant, treballadora o altres (mestressa de casa, princesa, presonera, etc.).
9. **Situació sentimental:** soltera, amb parella, casada, separada i/o divorciada, viuda o NS/NR. En el cas de tenir parella, tipus de relació que mantenen.
10. **Habilitats:** què saben fer els personatges. Per exemple, parlar/comunicar-se amb els animals, objectes o plantes, cantar, saber persuadir o manipular, fer màgia, ser intel·ligent, no intel·ligent, ser poderosa, saber fer les feines de casa, etc.
11. **Acció:** identificar si el personatge participa en escenes d'acció o no, si és salvat per un personatge masculí en algun moment de la pel·lícula i/o si el personatge salva a algun personatge masculí.
12. **Rol:** paper que juga dins la història. En tenim de dos tipus, el primer seria el rol semiòtic que ocupen, és a dir, bona, dolenta, mare, filla, víctima, fada, etc. I el segon tipus seria el rol actancial, què ampliaria el rol semiòtic del personatge i definiria el paper que té aquest (subjecte o heroi, objecte, ajudant o oponent).
13. **Objectiu:** quin és el seu objectiu o finalitat. Per exemple, trobar parella i casar-se, obrir un negoci, trobar feina, fer mal, salvar el món, salvar algun familiar o el seu poble, ser lliure o poder decidir, governar, etc. Compleixen el seu objectiu finalment? Identificar si el personatge acaba bé o malament dins el relat.
14. **Discurs:** identificar i analitzar les expressions de tots els personatges que puguin discriminar o donar suport al rol de les dones. Tal com es menciona a dalt, no analitzarem tot el guió, només aquelles expressions referides a les

dones amb una important càrrega ideològica patriarcal i que cridin l'atenció dins del relat.

- 15. Director i guionista:** identificar la visió, masculina o femenina, que hi ha darrere la representació. Per això es localitza el director/a i els guionistes. L'objectiu és comprovar si aquesta variable influeix en el fet que els personatges femenins siguin més o menys passius o actius dins del relat.

4. MARC EMPÍRIC

4.1. Nombre de personatges

En definitiva, l'anàlisi dels 28 films prèviament seleccionats ha tingut en compte un total de 50 personatges femenins rellevants (principals i secundaris), és a dir, que a cadascuna de les pel·lícules escollides hi apareixen, gairebé, dues dones importants pel conjunt del relat.

4.2. Protagonisme

El 40% de la mostra té un rol protagonista (20 personatges), mentre el 18% (nou personatges) és antagonista. El 42% restant (21 personatges) el conformen personatges femenins secundaris, principalment amb el rol d'ajudant o coprotagonistes. En aquest tercer subapartat s'han inclòs tots aquells personatges que tenen una important repercussió en el film, és a dir, sense ells, la història hauria transcorregut d'una manera molt diferent. Per exemple, la Campaneta i la Wendy fan d'acompanyants del Peter Pan (*Peter Pan*, 1953), mentre que l'Edna (*Els Increïbles*, 2004, i *Els Increïbles2*, 2018) ajuda als superherois fabricant-los-hi l'uniforme i l'àvia de Vaiana (*Vaiana*, 2016) ajuda la seva néta a salvar el poblat. Tots els personatges caracteritzats com a fades o bruixes també s'inclouen a aquest apartat, per exemple, la fada protectora que socorre a la Ventafocs al seu pitjor moment del film (*La Ventafocs*, 1950) o la Mama Odie (*Tiana y el Sapo*, 2009), qui ajuda a la protagonista a recuperar la seva forma humana. Per últim, en aquesta subcategoria hi entrarien els personatges d'Esmeralda, Megara i Jane, és a dir, les coprotagonistes femenines d'*El geperut de Notre Dame* (1996), *Hèrcules* (1997) i *Tarzan* (1999) respectivament.

4.3. Edat

En relació a les franges d'edat, la categoria més nombrosa és la que correspon a les adolescents-joves (46% i 23 personatges), seguides de les adultes (32% i 16 personatges). A més distància hi trobem les nenes (12% i sis personatges) i les persones grans (10% i cinc personatges). No s'identifica cap personatge en la franja de

joves-adultes, és a dir, entre els 26 i els 40 anys. Cal destacar que, els personatges classificats anteriorment com a protagonistes, coincideixen amb les nenes o adolescents-joves.

4.4. Físic

El model clàssic de bellesa de Disney el conformen, exclusivament, noies primes i/o esveltes, amb la cintura molt estreta, una cara bonica i la pell molt blanca. No obstant això, s'evidencia que, a les últimes pel·lícules de l'estudi, els personatges semblen que s'assimilen més a la realitat i, per exemple, ja no han de tenir la cintura tan estreta, ser tan altes o podem pertànyer a altres ètnies i continuar sent consideren atractives dins del relat. És el cas de la Helen (*Els Increïbles*, 2004, i *Els Increïbles 2*, 2018), què té els malucs molt amples, o la Nani (*Lilo & Stitch*, 2002) i la Vaiana (*Vaiana*, 2016), què no en tenen la cintura estreta ni són primes però, dins dels seus relats, també són considerades atractives. Per contra, la lletjor acostuma a incloure trets facials molt cridaners, com una berruga o un nas gran, així com cossos grassos o no sense corbes.

Ara bé, dins de la mostra hi trobem que el 74% (37 personatges) de les dones són atractives. Dins d'aquest grup també s'inclouen les nenes perquè, encara que no siguin esveltes i altes, són boniques i es comptabilitzen com a "atractives", tal com passa amb la Lilo (*Lilo & Stitch*, 2002) o l'Àlicia (*Àlicia al país de les meravelles*, 1951). Per contra, el 26% (13 personatges) dels personatges femenins no són caracteritzats com a dones atractives al context de la història. Tots els personatges anteriorment classificats com a nenes i adolescents-joves coincideixen amb la categoria "atractives", de la mateixa manera que totes les dones identificades com a protagonistes. Per exemple, la Bella (*La bella i la bèstia*, 1991) o l'Elsa (*Frozen: El regne del gel*, 2013).

Les dones "no atractives", en canvi, coincideixen amb els personatges considerats adults i persones grans, però no sempre coincideixen amb les antagonistes, ja que n'hi ha algunes que són considerades atractives, com la Gothel (*Enredados*, 2010) o l'Evelyn (*Els increïbles 2*, 2018).

A més, s'identifiquen diversos casos als quals el personatge femení pateix una transformació física al llarg de la història, passant d'atractiva a no atractiva i viceversa. En aquests casos, els personatges s'han classificat en funció de l'aspecte ("atractiva" vs. "no atractiva") que més representació (en temps) té al relat. Per exemple, la Reina Grimhilde (*Blancaneus i els set nans*, 1937) passa d'atractiva a no atractiva només quan vol enganyar a la Blancaneus. El mateix li passa a Gothel, d'*Enredados* (2010), quan perd el poder de Rapunzel per semblar més jove del que és.

4.5. Ètnia

La majoria personatges femenins estudiats és caucàsica (72% i 36 personatges). A moltíssima distància, amb un 18% (nou personatges), els segueixen els personatges d'una altra ètnia. Dins d'aquests trobaríem quatre personatges d'origen maori (Vaiana i la seva àvia, de *Vaiana*, 2016, i Lilo i Nani de *Lilo & Stitch*, 2002), dos afroamericans (Tiana i Mama Odie, de *Tiana y el sapo*, 2009), dos asiàtics (Pocahontas, de *Pocahontas*, 1995, i Mulan, de *Mulan*, 1998) i un àrab (Jasmine, d'*Aladdin*, 1992). El 10% (cinc personatges) restant no es pot classificar per ètnia, tal com passa amb personatges com la Malèfica (*La bella dorment*, 1959), donat que el color de la seva pell (verd pàl·lid) no correspon al de cap mena d'ésser humà. Tampoc correspon el de l'Izma (*L'emperador i les seves bogeries*, 2000) o la Cruela (*101 dàlmates*, 1961), que són de color lila grisós. El personatge de Kida (*Atlantis: L'imperi perdut*, 2001) també entraria en aquesta categoria, ja que prové d'una civilització aliena a la humana, on tenen la seva particular ètnia. També ho fa l'Úrsula (*La Sirenita*, 1989), qui, a més de tenir la pell de color lila, té extremitats inferiors com les d'un pop (tentacles). Per contra, l'Ariel, protagonista de la mateixa pel·lícula, encara que és una sirena, té un color de pell, cabells i ulls perfectament homologables a una ètnia humana, la caucàsica. En definitiva, s'identifica una clara relació entre les antagonistes i la no categorització per ètnia humana.

4.6. Vestimenta

Més de la meitat dels personatges (58% i 29 dones) s'identifica amb vestimenta casual dins del context històric de la pel·lícula, és a dir, roba que no crida l'atenció ni fa destacar al personatge sobre la resta. Per exemple, el vestuari de la Wendy (*Peter Pan*,

1953) o la Violeta (*Els Increïbles*, 2004, i *Els Increïbles 2*, 2018), que s'ajusta perfectament a l'època on s'ambienta el relat. Per contra, una minoria (14% i 7 personatges) duu vestimenta ètnica, és a dir, íntimament lligada al seu lloc d'origen cultural. Dins d'aquestes dues subcategories (que sumen el 72% dels personatges), hi trobem un 6,9% (cinc personatges) que, en algun moment del film, canvien la seva vestimenta casual o ètnica per un uniforme, per exemple la Helen o la Violeta (*Els Increïbles*, 2004, i *Els Increïbles 2*, 2018), que porten vestimenta d'època i se la canvien per l'uniforme. O la Mulan (*Mulan*, 1998), que porta vestimenta ètnica i també se la canvia per un uniforme.

Per una altra banda, un 14% (set personatges) dels personatges es caracteritza per una vestimenta elegant o sofisticada, majoritàriament vestits de colors foscos (negre, lila o vermell fosc). Aquest tipus de vestimenta l'acostumen a lluir les antagonistes, com la madrastra de la *Blancaneus i els set nans* (1937) o l'Úrsula de *La Sirenita* (1989).

Per últim hi trobem, també amb un 14% (set personatges), les dones que duen una vestimenta que no s'ajusta a cap categoria de la classificació. Per exemple, la reina de cors d'*Alicia al país de les meravelles* (1951), que va vestida com un naip, o Ariel (*La Sirenita*, 1989), que només porta dues petxines com a vestimenta. Les fades, el típic personatge ajudant, són representades amb vestits amples, llargs i de tonalitats clares, barret i vareta, de manera que també entrarien en la categoria de vestimenta no classificable.

Ara bé, del total dels personatges analitzats, un 22% (11 personatges) porta, en algun moment de la pel·lícula, un vestit clàssic de princesa, com, per exemple, la Ventafocs (*La Ventafocs*, 1950) o la Bella (*La Bella i la bèstia*, 1991), que duen vestits de princeses al final de cada pel·lícula. En la classificació de vestimenta clàssica de princesa entrarien tots aquells vestits voluminosos i/o de colors clars o brillants que fan tan icòniques a les princeses de Disney. Aquests personatges que duen una vestimenta clàssica de princesa coincideixen amb els personatges adolescents-joves.

Finalment, cal destacar que només un 20% del total (deu personatges) porta pantalons, com per exemple la Helen i la Violeta (*Els Increïbles*, 2004, i *Els Increïbles 2*, 2018) o la Jasmine (*Aladdin*, 1992).

4.7. Família

En relació a l'aparició i/o menció dels familiars, s'identifiquen 32 personatges (64%) que, com a mínim, apareixen acompanyats d'un familiar. A més a més, entre aquests personatges també hi ha qui menciona altres familiars que no són representats físicament dins del relat. Per exemple, la Pocahontas (*Pocahontas*, 1995) apareix juntament el seu pare i la seva l'àvia però, a més, menciona la seva mare, qui no apareix a la pel·lícula. Per contra, hi ha un 34% (17 personatges) de personatges sobre el qual no es fa cap menció o aparició de familiars al llarg de la pel·lícula. Per últim, només un 2% (un personatge) fa una menció d'algun familiar però, aquest no és presentat al film. Es tracta de l'Alicia (*Alicia al país de les meravelles*, 1951), qui menciona al seu germà però, aquest no és un personatge a la ficció.

Dins del grup de personatges que apareixen acompanyats per familiars, trobem un 28,1% (nou personatges) que tenen pare i mare, com, per exemple, la Rapunzel (*Enredados*, 2010); mentre que el 21,8% (set personatges) només tenen pare. És el cas, per exemple, de l'Ariel (*La Sirenita*, 1989) o de la Bella (*La Bella i la bèstia*, 1991). Únicament un 3,1% (un personatge) té només a la mare: Tiana (*Tiana y el Sapo*, 2009). Per contra, el 37,5% (12 personatges) tenen germans que apareixen i/o es mencionen als films, com, per exemple, els germans petits de Merida (*Brave*, 2012). A més a més, un 12,5% (quatre personatges) mencionen i/o en algun moment del film apareix acompanyades d'un ascendent diferent dels pares. Aquests acostumen a ser madrastrès, com en el cas de la Blancaneus (*Blancaneus i els set nans*, 1937) o la Ventafocs (*La Ventafocs*, 1950), o àvies, per exemple en el cas de la Pocahontas (*Pocahontas*, 1995) o la Vaiana (*Vaiana*, 2016). Finalment, un 21,8% (set personatges) dels personatges mencionen i/o tenen descendents que apareixen al relat, com per exemple, l'Eleanor (*Brave*, 2012), què té quatre fills.

Ara bé, dintre del grup de personatges que surten acompanyats i/o mencionen algun familiar, un 87,5% (28 personatges) manté una relació de suport amb algú o alguns membres de la seva família. Aquests acostumen a ser familiars directes. Per contra, només un 12,5% (4 personatges) dels personatges analitzats tenen una relació de confrontació amb els familiars que apareixen. Aquest membre de la família amb el que es planteja el conflicte no acostuma a ser directe i/o biològic, sinó que es tracta de madrastrès, germanastres o fillastres.

4.8. Situació laboral

Als films de Disney, a diferència de la vida real, els personatges no acostumen a estudiar o treballar (70% i 35 personatges). La majoria exerceix de “princesa”, “malvada”, “fada” o cuida la casa i/o el poblat a temps complet, de manera que predominen les feines no remunerades. Només s'identifica un 10% (cinc personatges) que estudia, com la Riley (*Del revés*, 2015), l'Alicia (*Alicia al país de les meravelles*, 1951) o la Violeta (*Els Increïbles*, 2004, i *Els Increïbles 2*, 2018). També hi trobem un 20% (deu personatges) que es dedica a un ofici i així es guanyen la vida, com per exemple l'Esmeralda (*El geperut de Notre Dame*, 1996), que és ballarina, o la Jane (*Tarzan*, 1999), que és exploradora.

4.9. Situació sentimental

Del total de la mostra, un 58% (29 personatges) són solteres. Dins d'aquest grup, un 58,6% (17 personatges) acaben la pel·lícula amb parella i/o casades, vivint així el seu final feliç. Entre les solteres al llarg de la pel·lícula predominen, doncs, les nenes. Únicament s'identifica un personatge vidu, la madrastra de la Ventafocs (*La Ventafocs*, 1950); mentre que només hi ha un 8% (quatre personatges) que tinguin parella o estiguin casades al llarg de tot el relat, com l'Eleanor (*Brave*, 2012). Sobre la resta de personatges (32% i 16 personatges) no es fa cap menció al seu estat civil i/o les seves relacions amoroses. A aquest últim grup només hi figuren antagonistes i/o personatges ajudants. Per contra, sobre la vida sentimental de les protagonistes, les “noies bones”, es fa referència constantment.

4.10. Habilitats

El 50% (25 personatges) dels personatges destaquen per tenir una bona veu i saber cantar. A més a més, un 40% (sis personatges) tenen el do de poder parlar amb animals, objectes o plantes; un do que, al llarg de la història, serà de gran ajuda.

Per una altra banda, un 20% (deu personatges) sap fer les feines de casa (cuinar, netejar, fer els llits, cosir, cuidar els nens, etc.) i un nombre exactament igual de personatges (20% i deu personatges) té una gran habilitat de persuasió i manipulació, totes antagonistes. L'única excepció és Loti (*Tiana y el Sapo*, 2009) qui, encara no ser un personatge antagonista, li agrada manar als altres i manipular-los. Un 32% (16 personatges) té el poder de fer màgia. Es tracta, en tots els casos, d'antagonistes o fades. Finalment, un 56% (28 personatges) tenen com a principal habilitat la seva intel·ligència. Aquesta habilitat, a les primeres pel·lícules, correspon a les antagonistes, com per exemple, la madrastra de la Blancaneus (*Blancaneus i els set nans*, 1937) o la Cruela (*101 dàlmates*, 1961); mentre que, a partir del film *La bella i la bèstia* (1991), les protagonistes també comencen a tenir aquesta habilitat. Entre les protagonistes intel·ligents destaquen Mulan (*Mulan*, 1998), Tiana (*Tiana y el sapo*, 2009) o Mèrida (*Brave*, 2012).

4.11. Acció

En aquest treball es contemplen com a "escenes d'acció" totes aquelles a les qual un personatge en salva a un altre, independentment del sexe. Així doncs, un 16% del total de la mostra (8 personatges) és salvat per un home, sense que elles tinguin, en cap moment, l'oportunitat de fer el mateix per ells. Per exemple, l'Aurora (*La Bella Dorment*, 1959) és rescatada pel príncep però ella no salva a ningú. D'altra banda, només un 4% (2 personatges) de les dones salva a un home sense cap home les hagi de salvar a elles: Pocahontas (*Pocahontas*, 1995) i Tiana (*Tiana y el sapo*, 2009). Finalment, un 34% (17 personatges) dels personatges analitzats és salvat per un personatge masculí i viceversa (elles salven un personatge masculí), com per exemple, la Vaiana (*Vaiana*, 2016), qui salva a Maui, el seu company de viatge, i Maui també la

salva a ella. O l'Ariel (*La sirenita*, 1989), que salva al seu propi príncep, l'Eric, i aquest, més endavant, li torna el favor.

4.12. Rol

En relació al rol semiòtic, un 58% (29 personatges) exerceix el rol de "bona". D'aquest grup de personatges, deu (34,5%), a més a més, ostenten el rol de "víctima", per exemple la Megara (*Hèrcules*, 1997) o l'Anna (*Frozen: El regne del gel*, 2013). Per l'altra banda, un 18% (nou personatges) rep el rol de "dolenta", dues de les quals també tenen el rol de "madrastra": la madrastra de la Blancaneus (*Blancaneus i els set nans*, 1937) i la madrastra de la Ventafocs (*La Ventafocs*, 1950). Un 4% (dos personatges) tenen el rol de "mare": la mare de Mèrida, l'Eleanor (*Brave*, 2012), i la mare de Milo, de la qual no se'n menciona el nom al llarg del film (*Mart necessita mares*, 2011). El 20% restant (deu personatges) juga el rol de "fada", "bruixa" o acompanyants del o la protagonista.

Ara bé, respecte al rol actancial, el 20% (deu personatges) és considerat un personatge "objecte", és a dir, necessiten algú que les rescati i que decideixi per elles, com seria el cas de la Blancaneus (*La Blancaneus i els set nans*, 1937) o la Ventafocs (*La Ventafocs*, 1959), que esperen ser rescatades per un príncep. El 36% (18 personatges) ostenta el rol de "subjecte" o "heroi", ja que decideixen per elles mateixes i són les responsables de l'acció. Un altre 22% té el rol d'ajudant (11 personatges), donat que la seva funció principal és ajudar el personatge principal. Finalment, un 18% (nou personatges) tenen el rol d'oponent, coincidint amb el rol semiòtic "dolenta", com seria el cas d'Úrsula (*La sirenita*, 1989) o Gothel (*Enredados*, 2010).

4.13. Objectiu

Només un 10% (cinc personatges) de les dones de Disney té com a principal objectiu trobar parella i/o casar-se. Quatre d'aquests cinc personatges ho aconsegueixen. L'únic personatge que no ho fa és, precisament, l'única que no exerceix el rol de protagonista dins del relat: la Loti (*Tiana y el sapo*, 2009). Per una altra banda, un 28% (14 personatges) té com a objectiu salvar algun familiar (Bella, *La bella i la bèstia*, 1991), la

seva comunitat o poblat (Vaiana, *Vaiana*, 2016) o el món sencer (Helen, *Els increïbles*, 2004, i *Els increïbles 2*, 2018).

Un 18% (nou personatges) té com principal propòsit ajudar al protagonista o acompanyar-lo durant el relat, com la fada de la Ventafocs (*La Ventafocs*, 1950) o la Campaneta (*Peter Pan*, 1953). Per contra, el 16% (vuit personatges) té com a objectiu fer mal a algú altre (principalment matar-lo), encara que cap ho aconsegueix al final. El 28% restant (14 personatges) té objectius molt diversos, com per exemple, sortir d'un lloc on no vol estar (Alicia, *Alicia al país de les meravelles*, 1951). No obstant això, dins de la diversitat destaca el desig de decidir sobre el seu futur i ser lliures, tal com li passa a la Jasmine (*Aladdin*, 1992), la Mérida (*Brave*, 2012), Rapunzel (*Enredados*, 2010) o Esmeralda (*El geperut de Notre Dame*, 1996).

Finalment, en relació al compliment dels objectius i el final que reben els personatges, aquells que ostenten el rol semiòtic “bona” sempre aconsegueixen el seu propòsit. Per contra, els personatges que fan de “dolenta”, no l'aconsegueixen. Així doncs, el no compliment dels objectius es presenta com a una mena de càstig a la seva maldat. En el cas contrari, la consecució dels objectius per part dels personatges bons representa un premi.

4.14. Discurs

A mesura que s'han anat visionant les pel·lícules, s'han identificat expressions que destaquen per la seva carrega ideològica en relació al gènere (femení/masculí). Per la seva anàlisi, les hem classificat per temàtica.

La primera categoria la componen les afirmacions on es relaciona, directament, feines domèstiques (netejar, cuinar, cosir, la cura de nens i ancians, etc.) i la dona. Al primer llargmetratge de la mostra, en ordre cronològic, la protagonista, la Blancaneus, diu als animallets que l'acompanyen: “Para conseguir que dejen quedarme, les limpiaremos la casa”, referint-se al fet que els nans la deixaran quedar a casa amb ells si la neteja. D'aquesta manera s'estableix que netejar la casa és l'única aportació que ella, l'única dona de la casa, pot fer pel seu manteniment i benestar. També a *La Ventafocs* (1950)

trobem expressions com “Cenicienta, cenicienta, día y noche cenicienta. Barre esto, haz la cama, los cacharros, la colada...” o “La aguja (de coser) es cosa de mujeres”, segons assenyalen els ratolins del film. Seguint en ordre cronològic, a *Peter Pan* (1953) es poden sentir frases com “Las madres son quienes te cuentan cuentos, te arropan...”, fent èmfasis en el fet que aquestes són feines de mares, mai dels pares. De la mateixa manera, a *Mulan* (1998) es fan afirmacions com “Los hombres luchan para honrar a nuestro emperador y las chicas le han de dar a sus hijos amor”, reafirmant, una vegada més, que el rol de la dona es limita a la llar i l'espai privat. Tot i que a la seqüela les condicions han canviat radicalment, a la primera entrega d'*Els increïbles* (2004), en Robert, el pare, li diu a la Helen, la mare “Tu quédate con los niños”, mentre ell se'n va salvar el món en una missió, donant a entendre que ell no fa feines domèstiques. La pel·lícula més recent de la mostra on trobem expressions d'aquest tipus és *Mart necessita mares* (2011). A una escena, el nen protagonista diu: “Mi madre es quien me da de comer, me lava la ropa, aspira la casa, la que me arropan...”, deixant clar que el seu pare mai fa aquestes coses per ell.

La segona categoria inclou les expressions que relacionen la dona i la recerca de l'amor romàntic convencional com a únic objectiu a les seves vides. Una vegada més, la primera pel·lícula de la mostra, *La Blancaneus i els set nans* (1937), ens deixa exemples. La seva protagonista afirma: “Tal vez, muy pronto ya, mi príncipe vendrá, jamás nos diremos adiós y seremos felices los dos” i “Sueño con oír tu voz, que me hables de amor”. Amb aquestes dues frases, la mateixa noia deixa clar la importància de trobar l'amor a la seva vida. En la mateixa línia, la *Ventafocs* (La Ventafocs, 1950) diu: “Si no pierdo la calma, podré encontrar el amor”, mentre l'*Aurora* (*La Bella Dormient*, 1959) assegura: “Quisiera que mi melodía encuentre, algún día, al hombre que espero y, al fin, se enamore de mí” i “Eres tú, mi príncipe azul que tanto soñé”. Les últimes expressions d'aquest tipus la trobem a *Tiana y el sapo* (2009), quan l'amiga de la protagonista, la Loti, assenjala: “Besaría a cien sapos si así pudiera casarme con un príncipe” o “Las mujeres se chiflan por los besos del príncipe”.

També s'identifica un nombre significatiu d'expressions relacionades amb l'estereotip de la “dona histèrica” i, en conseqüència, responsable de l'abandonament per part

dels homes. Per exemple, a *Blancaneus i els set nans* (1937), el Rondinaire, un dels nans, diu: “Mujeres... son peores que un dolor de muela, les dais las manos y os cogen hasta el codo”. En aquest cas, a més a més, les dones són assenyalades com aprofitades. De la mateixa manera, a *Peter Pan* (1953), el capità Garfi assegura que “Una mujer celosa es capaz de cualquier tontería” i també diu “Lo que sufren las mujeres por los hombres... les entregan los mejores años de su vida, para después verse abandonadas”.

Continuant amb els prejudicis contra les dones, hi trobem un conjunt d'afirmacions on la dona es cosificada, és a dir, tractada com un objecte o valorada només per la seva bellesa física. Per exemple, “Blancanieves esta viva y ante su belleza estáis perdida” (*Blancaneus i els set nans*, 1937) o “Un vestido digno de una princesa” (*La bella dorment*, 1959), referint-se al fet que la protagonista té un cos “perfecte”. A *Taran i la caldera màgica* (1985) també diuen “¿La niña bonita viene con nosotros?”, tractant a la noia només com una cara bonica.

Però, probablement, la frase més il·lustrativa sobre aquest tema es troba a *La Sirenita* (1989), quan l'Úrsula diu a la protagonista: “Tienes tu belleza, tu estimada cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal. Hablando mucho enfadas a los hombres, se aburren y no dejás buen sabor, pues les causan más placer las chicas que tienen pudor. ¿No crees que estar callada es lo mejor? No lograrás tu meta conversando [...] Admirada tu serás si callada siempre estás. Sujeta bien la lengua y triunfarás”. Així doncs, l'Úrsula deixar clar que, en una dona, és més valuós el seu físic, no els seus ideals. A *La Bella i la bèstia* (1991) també podem trobar expressions denigrants cap a les dones, com per exemple, les pronunciades pel Gastón, admirador de la protagonista: “La muchacha más bonita del pueblo y eso la hace la mejor” o “Bella es mía”, tractant a la protagonista com un objecte que pot tenir un amo. Seguint la mateixa línia, a *El geperut de Notre Dame* (1996), els amics del protagonista, fan afirmacions com “Vino, mujeres y música”, donant a entendre que les dones són una diversió, com el vi o la música. O s'escolta també frases com “Esmeralda, en el infierno debe arder si no va a ser jamás mi posesión”, tractant, una vegada més, a una dona com a un objecte que es pot posseir.

Sobre aquesta mateixa temàtica també s'identifiquen expressions a *Hèrcules* (1997), amb frases com “Qué bombón” o “Me pregunto si no le he lanzado las curvas adecuadas”, referint-se a les corbes d'una dona. A la pel·lícula *Mulan* (1998) també es fa referència al fet que una dona pot aconseguir el que vol si és guapa i va arreglada: “Con suerte y un buen tocado” o “Seguro que cuando crezca serás la más hermosa de todas”. A més a més, a *L'emperador i les seves bogeries* (2000) també tracten a les dones com un objecte: “Es el momento de escoger esposa, vamos a ver el género”. O, a *Enredados* (2010), on podem sentir afirmacions com “Pasadme un tenedor, acabo de encontrar a una moza que esta para comérsela” o “Ella es la más bella estrella”.

Ara bé, també s'ha pogut definir una categoria per les expressions que menyspreen les dones posicionant als homes com a éssers superiors. Seria el cas, per exemple, de quan els nans de *Blancaneus i els set nans* (1937) diuen “¡Panda de nenas!”, com a forma de burla cap a altres homes. Seguint amb les expressions masculistes trobem a *101 dàlmates* (1961), quan la Cruela xoca el seu cotxe contra la furgoneta on van els gossos que vol capturar, el camioner diu: “Tenía que ser mujer...”, generalitzant que les dones condueixen malament, a diferència dels homes.

A *Taran i la caldera màgica* (1985), el mateix Taran diu “¿Que sabe una chica de espadas?”, donant a entendre que la lluita és només per homes. De la mateixa manera, a *La bella i la bèstia* (1991), el Gastón diu “No esta bien que una mujer lea, enseguida empieza a tener ideas y a pensar”, com si això fos un problema, i, a *Aladdin* (1992), el Jafar, l'antagonista, es dirigeix a Jasmine dient: “Veo que os habéis quedado sin habla, una cualidad preciada en una esposa” o “Una flor del desierto como tu debería ir siempre del brazo del hombre más poderoso del mundo”, interioritzant a la noia. També, a *Pocahontas* (1995), el cap Powhatan (el pare de la noia) li diu a la protagonista, sobre el seu futur marit “Será un buen esposo. Es leal, valiente, te construirá una buena casa. Con él estarás a salvo de cualquier peligro”, com si la noia sola no sàpigues o pugues viure tota sola; mentre a *Mulan* (1998), la mateixa protagonista afirma “Nadie me escucha”, al qual li contesten “Eres una mujer, ¿recuerdas?”, fent referència a la seva condició d'inferioritat pel fet de ser dona.

Aquesta última pel·lícula també pronuncien expressions com “Harías bien en enseñar a tu hija a contener la lengua en presencia de un hombre” o “Yo no chillo como una chica”.

A *Tiana y el sapo* (2009) també menyspreen la protagonista, per exemple, mitjançant expressions com “Una mujercita de tu clase social se vería desbordada si intentase dirigir un negocio como ese”, com si el fet de ser dona la incapacités per portar un negoci. O “¿Porque necesita una princesa trabajar duro?” i “Eres como un tío”. A *Mart necesita mares* (2011) també sentim expressions degradants com “Caminas como una niña”; mentre a, *Brave* (2012), la mare de la protagonista es queixa quan el pare li regala un arc a la noia: “¿Un arco Fergus? ¡Es una señorita!”. Per últim, a *Ralph, el destructor* (2012) es fan servir expressions despectives com “Nenazas, vamos a darle caña”.

Per contra, també s'identifiquen expressions que afavoreixen o dignifiquen el rol de la dona dins de les pel·lícules. A aquesta última categoria hi podem incloure frases com “Yo no soy un premio que se gana o se pierde”, pronunciades per Jasmine (*Aladdin*, 1992), o “Deberías tener la libertad para escoger”, expressada pel mateix Aladdin. En la mateixa línia, a *Hèrcules* (1997), la Megara diu “Soy una doncella que está metida en apuros y que arreglaré yo solita” i “No quiero tratos con los hombres, ¿entiendes?”, deixant clar que no necessita l'ajuda de cap home per solucionar els seus problemes. Seguint l'ordre cronològic de la mostra, a *Els increïbles* (2004), la mare afirma: “¿Dejar que salven el mundo los hombres? ¡Ni lo sueñes!” o “¿Que hay de aquello de las mujeres primero? Y, ¿qué hay de aquello de la igualdad de género?”, per donar força a la igualtat entre homes i dones. A més a més, a *Enredados* (2010) sentim expressions que evidencien que les dones volen ser lliures i igual que els homes, com “Lucharé cada minuto de mi vida para escapar”. De la mateixa manera, a *Brave* (2012), la protagonista assenyala “Correré, volaré, con el viento cabalgaré, seré fuerte como las rocas, gritaré”, “No pienso conformarme, no puedes obligarme”, “Quiero mi libertad” o “Soy la primogénita y voy a competir por mi propia mano”. L'apoderament femení també queda reflectit a *Frozen: El regne del gel* (2013), mitjançant expressions com “Ya no hay más reglas para mí, por fin”, i a *Vaiana* (2016), amb afirmacions com “No va de

chicos o chicas, Maui es héroe de todos". Finalment, a *Els increïbles 2* (2018), es pronuncien expressions com "Siempre te he considerado la referente de los superhéroes" (cap a la mare) o "No esperes el permiso, sé asertiva".

En paral·lel, també cal destacar pel·lícules on no s'identifica cap expressió masculista, com *Alícia al país de les meravelles* (1951), *Atlantis: L'imperi perdut* (2001), *Lilo & Stitch* (2002) o *Del revés* (2015). En aquests casos, potser, no hi apareix cap càrrega patriarcal perquè les protagonistes són nenes, a excepció d'*Atlantis: L'imperi perdut* (2001).

4.15. Director i guionista

El total de les pel·lícules que conformen la mostra han estat dirigides per 60 directors, de les quals únicament dues són dones. Es tracta de Brenda Chapman, de *Brave* (2012), i Jennifer Lee, de *Frozen* (2015). En relació als guionistes, només 19 dels 142 comptabilitzats són dones (13,4%). Aquestes 19 guionistes es troben repartides al llarg dels anys. La primera, curiosament, la trobem a *Blancaneus i els set nans* (1937), la primera pel·lícula analitzada. La segona però, intervé molts anys després, a *Taran i la caldera màgica* (1985). També hi trobem dones guionistes a *La Bella i la bèstia* (1991) i *Aladdin* (1992), dues a cada pel·lícula. Curiosament, al llargmetratge més recent de la mostra, *Els increïbles 2* (2018), no hi ha cap guionista femenina.

5. CONCLUSIONS

El visionat cronològic de les pel·lícules ens ha permès observar una evolució a la construcció dels personatges, una evolució que afecta totes les seves facetes: habilitats, actitud, ètnies, situació laboral, objectius, etc. En primer lloc, l'any 1996 s'identifica el primer cas d'un personatge femení que treballa i es guanya la vida de forma autònoma: l'Esmeralda (*El geperut de Notre Dame*, 1996), qui és ballarina al carrer. A partir d'aquí, comencem a observar altres casos de personatges amb feines qualificades, com la Jane (*Tarzan*, 1999), que és exploradora; la Izma (*L'emperador i les seves bogeries*, 2000), que és científica, o l'Edna (*Els Increïbles*, 2004, i *Els Increïbles 2*, 2018), que és dissenyadora de moda. També és cert que, a molts llargmetratges, la mateixa època d'ambientació impedeix que les dones puguin estudiar o treballar amb normalitat. És el cas, per exemple, de *Pocahontas* (1995), qui viu a un poblat indígena al segle XVI. Ara bé, als llargmetratges més recents, les dones treballadores es desenvolupen en igualtat de condicions que els homes, tal com podem veure a *Els increïbles 2* (2018), on identifiquem dones ambaixadores, científiques i pilots d'avions. Així doncs, l'evolució del rol de la dona a la nostra societat també troba el seu reflex a la ficció animada de Disney.

A més a més, a les últimes pel·lícules, els personatges femenins són molt més independents i rebels. No callen davant del que hi consideren injust, sinó que, al contrari, verbalitzen les seves idees i es defensen. En paral·lel, abunden els casos de dones joves que volen ser lliures i decidir sobre el seu futur, com per exemple, la Rapúnzel (*Enredados*, 2010) o la Mèrida (*Brave*, 2012). En aquests casos, la llibertat implica desobeir als seus pares o parents més propers. Aquest comportament contrasta amb el dels primers personatges femenins, dones submises i incapaces d'imposar la seva voluntat, com la Ventafocs (*La Ventafocs*, 1950), qui sempre feia el que la seva madrastra li ordenava.

A la mateixa línia, els personatges femenins actuals han deixat de dependre d'una figura masculina dominant, ja sigui un pare, un germà gran o un príncep/parella, per sobreviure-hi o ser felices. Així doncs, podem afirmar que els rols de gènere als llargmetratges animats de Disney ha evolucionat a la mateixa direcció que les societats occidentals. No obstant això, hem de tenir en compte que, al cap i a la fi, el *target core* d'aquestes pel·lícules són els infants i, per tant, la veritat s'acostuma a "maquillar". Tot i això, la gran importància del canvi ideològic de l'estudi, en part, es deu al mateix fet que els seus productes són consumits per nenes i nens, perquè és precisament a aquestes edats que s'ha de començar a desmuntar els estereotips i prejudicis de gènere.

Inicialment, ens pensàvem que el caràcter immadur, dependent i "dèbil" dels personatges femenins de les primeres pel·lícules es devia al fet que els directors i/o guionistes fossin exclusivament homes. Hem pogut comprovar que no hi ha una relació directa entre els dos fets. Les úniques pel·lícules dirigides o co-dirigides per dones, *Brave* (2012) i *Frozen: El regne del gel* (2013), inclouen personatges femenins forts i exemplars, però això mateix també passa a altres llargmetratges recents on l'equip creatiu estava liderat per homes, com *Vaiana* (2016) i *Els increïbles 2* (2018). Per contra, a diverses pel·lícules dels primers períodes s'identifica la presència de dones com a guionistes, pel·lícules a les quals els personatges femenins es mostren més "dèbils" que els masculins. En definitiva, en aquest cas, la debilitat i/o fortalesa dels personatges no és directament proporcional al gènere dels directors o guionistes. El que si es confirma, és la predominança numèrica dels homes sobre les dones, tant entre els directors com els guionistes. La minoria femenina a la direcció és recent, però als equips de guionistes la trobem repartida al llarg de la història de l'estudi.

Ara bé, els personatges femenins evidencien una important evolució a la seva personalitat, però no físicament. Als films més recents, les dones presenten moltes més capacitats i habilitats, així com s'aprofundeix molt més als seus desitjos i objectius vitals. En definitiva, ara els personatges femenins són tridimensionals. La Rapunzel (*Enredados*, 2010), per exemple, té moltíssimes habilitats: dibuixar, cantar, actuar, etc. Un altre cas seria la Bella, una dona intel·ligent i intel·lectualment preparada. En

paral·lel, també s'observa que les dones són caracteritzades per habilitats que, socialment, es vinculen als homes, com la lluita i la defensa física. La primera pel·lícula a la qual s'identifica aquest tret és Pocahontas (1995), protagonitzada per una jove amb moltes escenes d'acció, autosuficient i crítica. Altres dones, com la Mulan (Mulan, 1998) o la Vaiana (Vaiana, 2016), també han seguit aquest patró.

Per contra, els personatges femenins actuals tenen, més o menys, els mateixos trets físics dels primers: constitució esvelta, melena llarga i amb una cara bonica, al marge de les diferències ètniques. Totes les protagonistes són considerades "atractives". Fins i tot aquelles que no s'ajusten literalment al seu cànon de bellesa. Per exemple, les protagonistes de Lilo & Stitch (2002) no són tan primes com les dones de les primeres pel·lícules, però, igualment, encaixen al prototip de "noia guapa".

En totes les pel·lícules destaca algun personatge femení, per tant, no és cert, tal com suposàvem al començament, que els personatges femenins només destaquin als films més recents. Sí que és cert, però, com s'ha dit abans, que a les primeres pel·lícules les dones són més dependents dels homes, que acostumen a "salvar-les" i "fer-les felices" (casar-se amb elles), però en aquests films les dones també destaquen sobre els masculins pel seu rol en la pel·lícula.

En iniciar l'anàlisi, també estàvem convençuts que totes les princeses Disney necessitaven un "príncep blau" per viure-hi i ser felices. Però no és així. De les 18 princeses analitzades, només un 27,5% (cinc personatges) té com a principal objectiu trobar l'home de la seva vida, aconseguir l'amor romàntic. Cal assenyalar però, que al final de la pel·lícula, molts més personatges (17 en total) troben parella, encara que aquesta no era la seva meta personal. També cal remarcar que, mentre als primers films l'enamorament acostumava a ser a "primera vista", als més recents el procés és més complex: els personatges s'enamoren del caràcter, l'actitud i de les habilitats dels altres personatges a mesura que avança la trama. A Tiana y el Sapo (2009) trobem un exemple paradigmàtic. La Tiana i el príncep s'enamoren, un de l'altre, per la seva forma de ser i no pel seu aspecte físic: la major part del relat són granotes antropomorfitzades. En qualsevol cas, a totes les pel·lícules, les relacions de parella

només es plantegen en termes tradicionals, és a dir, heterosexual. No s'identifica cap parella sentimental del mateix sexe.

En contra dels nostres plantejaments inicials, molts personatges femenins participen en escenes d'acció, tot i que no sempre hi juguen un rol actiu. Tal com hem esmentat abans, el 34% (17 personatges) de les dones són salvades per un personatge masculí i elles tenen l'oportunitat de fer el mateix per ells. A més a més, un 4% (dos personatges) salven als seus companys masculins sense que aquests les hagin de salvar a elles. Així doncs, el paper d'"heroi", de vegades, es desplaça dels personatges masculins cap als femenins.

Respecte a la construcció dels rols, encara que tots els personatges protagonistes són físicament atractius, no totes les antagonistes són lletges. Hi trobem tres excepcions als nou casos identificats: la madrastra de la Blancaneus (*Blancaneus i els set nans*, 1937), la Gothel (*Enredados*, 2010) i l'Evelyn (*Els increïbles 2*, 2018). Totes tres són dolentes i, a més, atractives. En paral·lel, totes les dones caracteritzades com a "bones" no són físicament atractives com, per exemple, les fades de *La Bella Dorment* (1959) o l'àvia de *Vaiana* (2016). Dins d'aquest grup però, s'ha de destacar que sempre es tracta de personatges ajudants del protagonista. En definitiva, no s'identifica una correspondència directa entre el rol bona/dolenta i l'atractiu físic.

Finalment, els personatges femenins de Disney no reflecteixen el físic ni els ideals del conjunt de les dones reals en l'actualitat. A la nostra societat hi ha molts més models de dones i no segueixen estereotips. A més a més, les aspiracions i problemes de les dones són molt més variats del que es representa a la ficció. Tanmateix, sí que s'identifica un intent per acostar-se a la realitat, per "actualitzar" els seus relats i obrir les possibilitats de representació de la feminitat.

6. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- Adessa, M., Haddock, S., Schindler, T., Lund, L. i Renee, L. (2004). *Images of Gender, Race, Age, and Sexual Orientation in Disney Feature-Length Animated Films*. Taylor & Francis. Disponible a:
https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J086v15n04_02#aHR0cHM6Ly93d3cudGFuZGZvbmxpbmUuY29tL2RvaS9wZGYvMTAuMTMwMC9KMDg2djE1bjA0XzAyP25lZWRY2Nlc3M9dHJ1ZUBAQA
- Aguado, D. i Martínez, P. (2015). *¿Se ha vuelto Disney feminista? Un nuevo modelo de princesas empoderadas*. Inmujer.gob.es. Disponible a:
<http://www.inmujer.gob.es/publicacioneselectronicas/documentacion/Revistas/ANALITICAS/DEA0247.pdf>
- Bardin, L. (2002). *Análisis de contenido*. Google Books. Disponible a:
https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=lvhoTqll_EQC&oi=fnd&pg=PA7&dq=berelson+analisis+de+contenido&ots=0GBYdonTyX&sig=B_4kesWQpvujKzHc_9DtFLO2nuo#v=onepage&q=berelson%20analisis%20de%20contenido&f=false
- Belmonte, J. i Guillamón, S. (2008). *Co-educar la mirada contra los estereotipos de género en TV*. Repositori.uji.es. Disponible a:
<http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/20133/35880.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Casetti, F. i Di Chio, F. (1997). *Análisis de la televisión: instrumentos, métodos y prácticas de investigación*. Barcelona: Paidós.
- Coyne, S., Linder, J., Rasmussen, E., Nelson, D. i Birkbeck, V. (2016). *Pretty as a Princess: Longitudinal Effects of Engagement With Disney Princesses on Gender*

Stereotypes, Body Esteem, and Prosocial Behavior in Children. Wiley Online Library. Disponible a:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/cdev.12569>

- Digón, P. (2006). *El caduco mundo de Disney: propuesta de análisis crítico en la escuela*. Dialnet. Disponible a:
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1985811>
- Eisenhauer, K. i Fought, C. (2017). *A Quantitative Analysis of Directives in Disney Princess Films*. Kareneisenhauer.org. Disponible a:
<http://www.kareneisenhauer.org/wp-content/uploads/2017/06/Eisenhauer-Capstone-Excerpt.pdf>
- Bell, E., Haas, L. i Sells, L. (1995). *From Mouse to Mermaid*. Google Books. Disponible a:
https://books.google.es/books?hl=ca&lr=&id=C3SPBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=bell+haas+sells&ots=HwGuxbO_ph&sig=0yLIQCQ2dIyjTPacowslZdu0g3k#v=onepage&q=bell%20haas%20sells&f=false
- England, E., Descartes, L. i Collier-Meek, M. (2011). *Gender Role Portrayal and the Disney Princesses*. Springer Link. Disponible a:
<https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11199-011-9930-7>
- Giroux, H. (2001). *El ratoncito feroz*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Guichot, V. i Bono, C. (2001). *De Blancanieves (1937) a Mulán (1998): análisis de los valores, normas y roles sociales transmitidos a través de las películas de Walt Disney*. Idus.us.es. Disponible a:
<https://idus.us.es/xmlui/bitstream/handle/11441/52341/De%20Blancanieves%20a%20Mulán.pdf?sequence=1>

- Hansen, M. (2011). *Cinema and Experience*. Google Books. Disponible a:
<https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=Dn4QkO-RKv8C&oi=fnd&pg=PR1&dq=Theodor+adorno+kracauer&ots=Dd1HqSnLLr&sig=kmLqHn64UrBQpzE0BDfj6gQjt48#v=onepage&q=Theodor%20adorno%20kracauer&f=false>
- IMDb. (1990). *Ratings and Reviews for New Movies and TV Shows - IMDb*. Disponible a: <https://www.imdb.com>
- López, M. i de Miguel, M. (2013). *Vista de La fémina Disney: análisis y evolución del personaje femenino en cuatro películas de la factoría Disney*. Historiayespacio.univalle.edu.co. Disponible a:
http://historiayespacio.univalle.edu.co/index.php/sociedad_y_economia/articulo/view/3986/6122
- Míguez, M. (2015). *De Blancanieves, Cenicienta y Aurora a Tiana, Rapunzel y Elsa: ¿qué imagen de la mujer transmite Disney?*. Dialnet. Disponible a:
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5313781>
- Molina, A. (2017). *Disney y el feminismo : revisión del clásico de animación La Bella y la Bestia y su remake*. Idus.us.es. Disponible a:
<https://idus.us.es/xmlui/handle/11441/65220>
- Ramos, A. (2016). *Y fueron felices... ¿los dos? Superando los mensajes machistas de Disney*. El Español. Disponible a:
https://www.elespanol.com/social/20161125/173482721_0.html
- Sawyer, N. (2011). *Feminist Outlooks at Disney Princess's*. S3.amazonaws.com. Disponible a:
https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/33413993/SawyerFinal.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1558723519&Signature=M3IPzvVCoCqtq7bfln%2B%2FGBy2qwE%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DFeminist_Outlooks_at_Disney_Princesss.pdf

- Steinberg, S., i Kincheloe, J. (2000). *Cultura infantil y multinacionales*. Disponible a:
<https://books.google.es/books?hl=ca&lr=&id=W0kJ3fX24jQC&oi=fnd&pg=PA65&dq=mujeres+disney&ots=viPxYO1Gar&sig=cjSCFDiYwGZMcCiQO7REbQfiL2I#v=onepage&q=mujeres%20disney&f=false>
- Stone, K. (1975). *Things Walt Disney Never Told Us*. jstor.org. Disponible a:
https://www.jstor.org/stable/539184?seq=1#page_scan_tab_contents
- Stover, C. (2013). *Damsels and Heroines: The Conundrum of the Post-Feminist Disney Princess*. Scholarship.claremont.edu. Disponible a:
<https://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1028&context=lux>
- Villegas, M. (1993). *Las disciplinas del discurso: hermenéutica, semiótica y análisis textual*. Raco.cat. Disponible a:
<https://www.raco.cat/index.php/AnuarioPsicologia/article/viewFile/61203/88895&a=bi&pagenumber=1&w=100>
- Zavala, L. (2013). *Sobre la evolución de los géneros cinematográficos*. Disponible a: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5492837>

ANNEXOS

ANNEX 1

1.1. NOMBRE DE PERSONATGES

- 1. Blancaneus** (Blancaneus i els set nans)
- 2. Reina Grimhilde** (Blancaneus i els set nans)
- 3. Ventafocs** (La Ventafocs)
- 4. Madrastra** (La Ventafocs)
- 5. Fada** (La Ventafocs)
- 6. Alícia** (Alícia al país de les meravelles)
- 7. Reina de Cors** (Alícia al país de les meravelles)
- 8. Campaneta** (Peter Pan)
- 9. Wendy** (Peter Pan)
- 10. Aurora** (La Bella Dorment)
- 11. Malèfica** (La Bella Dorment)
- 12. Fades** (La Bella Dorment)
- 13. Cruela** (101 dàlmates)
- 14. Elena** (Taran i la caldera màgica)
- 15. Ariel** (La Sirenita)
- 16. Úrsula** (La Sirenita)
- 17. Bella** (La bella i la bèstia)
- 18. Jasmine** (Aladdin)
- 19. Pocahontas** (Pocahontas)
- 20. Esmeralda** (El geperut de Notre Dame)
- 21. Megara** (Hèrcules)
- 22. Mulan** (Mulan)
- 23. Jane** (Tarzan)
- 24. Izma** (L'emperador i les seves bogeries)
- 25. Kida** (Atlantis: L'imperi perdut)
- 26. Lilo** (Lilo & Stitch)
- 27. Nani** (Lilo & Stitch)
- 28. Helen** (Els increïbles)
- 29. Violeta** (Els increïbles)
- 30. Edna** (Els increïbles)
- 31. Tiana** (Tiana y el sapo)
- 32. Loti** (Tiana y el sapo)
- 33. Mama Odie** (Tiana y el sapo)
- 34. Rapúnzel** (Enredados)
- 35. Gothel** (Enredados)
- 36. Mare de Milo** (Mart necessita mares)
- 37. Merida** (Brave (Indomable))
- 38. Elinor** (Brave (Indomable))
- 39. Bruixa** (Brave (Indomable))
- 40. Vanellope** (En Ralph, el destructor)
- 41. Calhoun** (En Ralph, el destructor)
- 42. Elsa** (Frozen: el regne de gel)
- 43. Anna** (Frozen: el regne de gel)
- 44. Riley** (Del revès)
- 45. Vaiana** (Vaiana)
- 46. Àvia** (Vaiana)
- 47. Helen** (Els increïbles 2)
- 48. Violeta** (Els increïbles 2)
- 49. Edna** (Els increïbles 2)
- 50. Evelyn** (Els increïbles 2)

1.2. PROTAGONISME

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	PROTAGONISTA	ANTAGONISTA	ALTRES
Blancaneus i els set nans	Blancaneus			
	Reina Grimhilde			
La Ventafocs	Ventafocs			
	Madrastra			
	Fada			Ajudant
Alícia al país de les meravelles	Alícia			
	Reina de cors			
Peter Pan	Campaneta			Acompanyant
	Wendy			Acompanyant
La Bella Dorment	Aurora			
	Malèfica			
	Fades			Ajudant
101 dàlmates	Cruela			
Taran i la caldera màgica	Elena			Acompanyant
La Sirenita	Ariel			
	Úrsula			
La bella i la bèstia	Bella			

Aladdin	Jasmine			Coprotagonista
Pocahontas	Pocahontas			
El geperut de Notre Dame	Esmeralda			Coprotagonista
Hèrcules	Megara			Coprotagonista
Mulan	Mulan			
Tarzan	Jane			Coprotagonista
L'emperador i les seves bogeries	Izma			
Atlantis: L'imperi perdut	Kida			Coprotagonista
Lilo & Stitch	Lilo			
	Nani			Coprotagonista
Els increïbles	Helen			
	Violeta			
	Edna			Ajudant
Tiana y el sapo	Tiana			
	Loti			Acompanyant
	Mama Odie			Ajudant
Enredados	Rapúnzel			
	Gothel			
Mart necessita mares	Mare de Milo			Coprotagonista
Brave (Indomable)	Merida			

	Elinor			Coprotagonista
	Bruixa			Ajudant
En Ralph, el destructor	Vanellope			
	Calhoun			Ajudant
Frozen: el regne de gel	Elsa			
	Anna			
Del revès	Riley			Coprotagonista
Vaiana	Vaiana			
	Àvia			Ajudant
Els increïbles 2	Helen			
	Violeta			
	Edna			Ajudant
	Evelyn			

1.3. EDAT

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	NENA	ADOLESCENT-JOVE	JOVE-ADULT	ADULT	PERSONA GRAN
Blancaneus i els set nans	Blancaneus					
	Reina Grimhilde					
La Ventafocs	Ventafocs					

	Madrastra					
	Fada					
Alícia al país de les meravelles	Alícia					
	Reina de cors					
Peter Pan	Campaneta					
	Wendy					
La Bella Dorment	Aurora					
	Malèfica					
	Fades					
101 dàlmates	Cruela					
Taran i la caldera màgica	Elena					
La Sirenita	Ariel					
	Úrsula					
La bella i la bèstia	Bella					
Aladdin	Jasmine					
Pocahontas	Pocahontas					
El geperut de Notre Dame	Esmeralda					
Hèrcules	Megara					
Mulan	Mulan					
Tarzan	Jane					
L'emperador i les seves	Izma					

bogeries						
Atlantis: L'imperi perdut	Kida					
Lilo & Stitch	Lilo					
	Nani					
Els increïbles	Helen					
	Violeta					
	Edna					
Tiana y el sapo	Tiana					
	Loti					
	Mama Odie					
Enredados	Rapúnzel					
	Gothel					
Mart necessita mares	Mare de Milo					
Brave (Indomable)	Merida					
	Elinor					
	Bruixa					
En Ralph, el destructor	Vanellope					
	Calhoun					
Frozen: el regne de gel	Elsa					
	Anna					

Del revès	Riley					
Vaiana	Vaiana					
	Àvia					
Els increïbles 2	Helen					
	Violeta					
	Edna					
	Evelyn					

1.4. FÍSIC

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	ATRACTIVA	NO ATRACTIVA
Blancaneus i els set nans	Blancaneus		
	Reina Grimhilde		
La Ventafocs	Ventafocs		
	Madrastra		
	Fada		
Alicia al país de les meravelles	Alicia		
	Reina de cors		
Peter Pan	Campaneta		
	Wendy		
La Bella Dorment	Aurora		

	Malèfica		
	Fades		
101 dàlmates	Cruela		
Taran i la caldera màgica	Elena		
La Sirenita	Ariel		
	Úrsula		
La bella i la bèstia	Bella		
Aladdin	Jasmine		
Pocahontas	Pocahontas		
El geperut de Notre Dame	Esmeralda		
Hèrcules	Megara		
Mulan	Mulan		
Tarzan	Jane		
L'emperador i les seves bogeries	Izma		
Atlantis: L'imperi perdut	Kida		
Lilo & Stitch	Lilo		
	Nani		
Els increïbles	Helen		
	Violeta		
	Edna		

Tiana y el sapo	Tiana		
	Loti		
	Mama Odie		
Enredados	Rapúnzel		
	Gothel		
Mart necessita mares	Mare de Milo		
Brave (Indomable)	Merida		
	Elinor		
	Bruixa		
En Ralph, el destructor	Vanellope		
	Calhoun		
Frozen: el regne de gel	Elsa		
	Anna		
Del revès	Riley		
Vaiana	Vaiana		
	Àvia		
Els increïbles 2	Helen		
	Violeta		
	Edna		
	Evelyn		

1.5. ÈTNIA

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	CAUCÀSICA	MAORÍ	ASIÀTICA	AFRICANA	ÀRAB	NS/NR
Blancaneus i els set nans	Blancaneus						
	Reina Grimhilde						
La Ventafocs	Ventafocs						
	Madrastra						
	Fada						
Alicia al país de les meravelles	Alicia						
	Reina de cors						
Peter Pan	Campaneta						
	Wendy						
La Bella Dorment	Aurora						
	Malèfica						
	Fades						
101 dàlmates	Cruela						
Taran i la caldera màgica	Elena						
La Sirenita	Ariel						
	Úrsula						

La bella i la bèstia	Bella						
Aladdin	Jasmine						
Pocahontas	Pocahontas						
El geperut de Notre Dame	Esmeralda						
Hèrcules	Megara						
Mulan	Mulan						
Tarzan	Jane						
L'emperador i les seves bogeries	Izma						
Atlantis: L'imperi perdut	Kida						
Lilo & Stitch	Lilo						
	Nani						
Els increïbles	Helen						
	Violeta						
	Edna						
Tiana y el sapo	Tiana						
	Loti						
	Mama Odie						
Enredados	Rapúnzel						
	Gothel						

Mart necessita mares	Mare de Milo						
Brave (Indomable)	Merida						
	Elinor						
	Bruixa						
En Ralph, el destructor	Vanellope						
	Calhoun						
Frozen: el regne de gel	Elsa						
	Anna						
Del revès	Riley						
Vaiana	Vaiana						
	Àvia						
Els increïbles 2	Helen						
	Violeta						
	Edna						
	Evelyn						

1.6. VESTIMENTA

PEL-LÍCULA	PERSONATGE	CASUAL	ÈTNICA	ELEGANT	CLÀSSIC PRINCESA	NO CLASSIFICADA	ALTRES
------------	------------	--------	--------	---------	------------------	-----------------	--------

Blancaneus i els set nans	Blancaneus						
	Reina Grimhilde						
La Ventafocs	Ventafocs						
	Madrastra						
	Fada						
Alicia al país de les meravelles	Alicia						
	Reina de cors						
Peter Pan	Campaneta						
	Wendy						
La Bella Dorment	Aurora						
	Malèfica						
	Fades						
101 dàlmates	Cruela						
Taran i la caldera màgica	Elena						
La Sirenita	Ariel						
	Úrsula						
La bella i la bèstia	Bella						
Aladdin	Jasmine						
Pocahontas	Pocahontas						
El geperut de Notre Dame	Esmeralda						

Hèrcules	Megara						
Mulan	Mulan						Uniforme
Tarzan	Jane						
L'emperador i les seves bogeries	Izma						
Atlantis: L'imperi perdut	Kida						
Lilo & Stitch	Lilo						
	Nani						
Els increïbles	Helen						Uniforme
	Violeta						Uniforme
	Edna						
Tiana y el sapo	Tiana						
	Loti						
	Mama Odie						
Enredados	Rapúnzel						
	Gothel						
Mart necessita mares	Mare de Milo						
Brave (Indomable)	Merida						
	Elinor						
	Bruixa						
En Ralph, el	Vanellope						

destructor	Calhoun						
Frozen: el regne de gel	Elsa						
	Anna						
Del revès	Riley						
Vaiana	Vaiana						
	Àvia						
Els increïbles 2	Helen						Uniforme
	Violeta						Uniforme
	Edna						
	Evelyn						

1.7. FAMÍLIA (amb verd es marquen els personatges que tenen una relació de recolzament i amb vermell els que tenen una relació de confrontació)

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	PARE	MARE	GERMANS	ALTRES DESCENDENTS	ALTRES ASCENDENTS	NS/NR
Blancaneus i els set nans	Blancaneus					Madrastra	
	Reina Grimhilde				Fillastra		
La Ventafocs	Ventafocs	Menció (mort)	Menció (morta)	Germanastres		Madrastra	
	Madrastra				Filles i fillastra		
	Fada						
Alicia al país de les meravelles	Alicia			Menció			

	Reina de cors						
Peter Pan	Campaneta						
	Wendy						
La Bella Dorment	Aurora						
	Malèfica						
	Fades						
101 dàlmates	Cruela						
Taran i la caldera màgica	Elena						
La Sirenita	Ariel						
	Úrsula						
La bella i la bèstia	Bella		Menció (morta)				
Aladdin	Jasmine		Menció (morta)				
Pocahontas	Pocahontas		Menció (morta)		Àvia		
El geperut de Notre Dame	Esmeralda						
Hèrcules	Megara						
Mulan	Mulan						
Tarzan	Jane		Menció (morta)				
L'emperador i les seves bogeries	Izma						
Atlantis: L'imperi perdut	Kida		Menció (morta)				

Lilo & Stitch	Lilo	Menció (mort)	Menció (morta)				
	Nani	Menció (mort)	Menció (morta)				
Els increïbles	Helen				Fills		
	Violeta						
	Edna						
Tiana y el sapo	Tiana	Menció (mort)					
	Loti						
	Mama Odie						
Enredados	Rapúnzel						
	Gothel						
Mart necessita mares	Mare de Milo				Fill		
Brave (Indomable)	Merida						
	Elinor				Fills		
	Bruixa						
En Ralph, el destructor	Vanellope						
	Calhoun						
Frozen: el regne de gel	Elsa	Mor	Mor				
	Anna	Mor	Mor				
Del revès	Riley						
Vaiana	Vaiana					Àvia	

	Àvia				Néta		
Els increïbles 2	Helen				Fills		
	Violeta						
	Edna						
	Evelyn	Menció	Menció				

1.8. SITUACIÓ LABORAL

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	ESTUDIA	TREBALLA	ALTRES
Blancaneus i els set nans	Blancaneus			Feines de casa, princesa
	Reina Grimhilde			Reina, malvada
La Ventafocs	Ventafocs			Feines de casa
	Madrastra			Malvada
	Fada			Fada
Alicia al país de les meravelles	Alicia			
	Reina de cors			Reina
Peter Pan	Campaneta			Fada
	Wendy			NS/NR
La Bella Dorment	Aurora			Princesa
	Malèfica			Malvada, bruixa
	Fades			Fades

101 dàlmates	Cruela			NS/NR
Taran i la caldera màgica	Elena			Princesa
La Sirenita	Ariel			Princesa
	Úrsula			Malvada
La bella i la bèstia	Bella			Cuida al seu pare
Aladdin	Jasmine			Princesa
Pocahontas	Pocahontas			Poble
El geperut de Notre Dame	Esmeralda		Ballarina	
Hèrcules	Megara			NS/NR
Mulan	Mulan			Poble
Tarzan	Jane		Exploradora	
L'emperador i les seves bogeries	Izma		Científica	
Atlantis: L'imperi perdut	Kida			Poble
Lilo & Stitch	Lilo			
	Nani		Cambrera	
Els increïbles	Helen			Feines de casa
	Violeta			
	Edna		Dissenyadora	
Tiana y el sapo	Tiana		Cambrera	
	Loti			Princesa

	Mama Odie			Bruixa
Enredados	Rapúnzel			Princesa
	Gothel			Malvada
Mart necessita mares	Mare de Milo			Feines de casa
Brave (Indomable)	Merida			Princesa
	Elinor			Reina
	Bruixa		Tallista	
En Ralph, el destructor	Vanellope			NS/NR
	Calhoun			NS/NR
Frozen: el regne de gel	Elsa			Reina
	Anna			Princesa
Del revès	Riley			
Vaiana	Vaiana			Poble
	Àvia			Poble
Els increïbles 2	Helen		Superheroïna	
	Violeta			
	Edna		Dissenyadora	
	Evelyn		Emprenedora	

1.9. SITUACIÓ SENTIMENTAL

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	SOLTERA	CASADA	SEPARADA	VÍDUA	NS/NR
Blancaneus i els set nans	Blancaneus	Acaba amb parella				
	Reina Grimhilde					
La Ventafocs	Ventafocs	Acaba amb parella				
	Madrastra					
	Fada					
Alicia al país de les meravelles	Alicia					
	Reina de cors					
Peter Pan	Campaneta					
	Wendy					
La Bella Dorment	Aurora	Acaba amb parella				
	Malèfica					
	Fades					
101 dàlmates	Cruela					
Taran i la caldera màgica	Elena	Acaba amb parella				
La Sirenita	Ariel	Acaba amb parella				
	Úrsula					
La bella i la bèstia	Bella	Acaba amb parella				
Aladdin	Jasmine	Acaba amb parella				
Pocahontas	Pocahontas					
El geperut de Notre Dame	Esmeralda	Acaba amb parella				

Hèrcules	Megara	Acaba amb parella				
Mulan	Mulan	Acaba amb parella				
Tarzan	Jane	Acaba amb parella				
L'emperador i les seves bogeries	Izma					
Atlantis: L'imperi perdut	Kida	Acaba amb parella				
Lilo & Stitch	Lilo					
	Nani	Acaba amb parella				
Els increïbles	Helen					
	Violeta					
	Edna					
Tiana y el sapo	Tiana	Acaba amb parella				
	Loti					
	Mama Odie					
Enredados	Rapúnzel	Acaba amb parella				
	Gothel					
Mart necessita mares	Mare de Milo					
Brave (Indomable)	Merida					
	Elinor					
	Bruixa					
En Ralph, el destructor	Vanellope					

	Calhoun	Acaba amb parella					
Frozen: el regne de gel	Elsa						
	Anna	Acaba amb parella					
Del revès	Riley						
Vaiana	Vaiana						
	Àvia						
Els increïbles 2	Helen						
	Violeta						
	Edna						
	Evelyn						

1.10. HABILITATS

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	PARLAR AMB ANIMALS / OBJECTES	CANTAR	FEINES DE CASA	INTEL·LIGENT	MANIPULAR	FER MÀGIA	ALTRES
Blancaneus i els set nans	Blancaneus							
	Reina Grimhilde							
La Ventafocs	Ventafocs							
	Madrastra							Gelosa
	Fada							

Alícia al país de les meravelles	Alícia							Trepella, curiosa
	Reina de cors							
Peter Pan	Campaneta							Gelosa, volar
	Wendy							Gelosa
La Bella Dorment	Aurora							
	Malèfica							
	Fades							
101 dàlmates	Cruela							
Taran i la caldera màgica	Elena						Curiosa	
La Sirenita	Ariel							Curiosa, graciosa
	Úrsula							
La bella i la bèstia	Bella						Llegir, curiosa	
Aladdin	Jasmine						Curiosa	
Pocahontas	Pocahontas						Curiosa, valenta	
El geperut de Notre Dame	Esmeralda						Ballar, rebel, valenta, seductora	
Hèrcules	Megara						Rebel, seductora	
Mulan	Mulan						Lluitar	
Tarzan	Jane						Dibuixar, curiosa	
L'emperador i les	Izma							

seves bogeries								
Atlantis: L'imperi perdut	Kida							Lluitar, curiosa
Lilo & Stitch	Lilo							Ballar
	Nani							
Els increïbles	Helen							Lluitar
	Violeta							Lluitar
	Edna							Dissenyar
Tiana y el sapo	Tiana							Valenta, curiosa
	Loti							
	Mama Odie							
Enredados	Rapúnzel							Llegir, dibuixar...
	Gothel							
Mart necessita mares	Mare de Milo							
Brave (Indomable)	Merida							Rebel, tir amb arc, valenta
	Elinor							
	Bruixa							
En Ralph, el destructor	Vanellope							Conduir, rebel
	Calhoun							Lluitar, valenta
Frozen: el regne de gel	Elsa							Valenta

	Anna							Valenta, curiosa
Del revès	Riley							Graciosa, hockey
Vaiana	Vaiana							Lluitar, navegar, curiosa
	Àvia							
Els increïbles 2	Helen							Lluitar
	Violeta							Lluitar
	Edna							Dissenyar
	Evelyn							

1.11. ACCIÓ

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	SALVA A UN HOME	ÉS SALVADA PER UN HOME
Blancaneus i els set nans	Blancaneus		
	Reina Grimhilde		
La Ventafocs	Ventafocs		
	Madrastra		
	Fada		
Alicia al país de les meravelles	Alicia		
	Reina de cors		

Peter Pan	Campaneta		
	Wendy		
La Bella Dorment	Aurora		
	Malèfica		
	Fades		
101 dàlmates	Cruela		
Taran i la caldera màgica	Elena		
La Sirenita	Ariel		
	Úrsula		
La bella i la bèstia	Bella		
Aladdin	Jasmine		
Pocahontas	Pocahontas		
El geperut de Notre Dame	Esmeralda		
Hèrcules	Megara		
Mulan	Mulan		
Tarzan	Jane		
L'emperador i les seves bogeries	Izma		
Atlantis: L'imperi perdut	Kida		
Lilo & Stitch	Lilo		

	Nani		
Els increïbles	Helen		
	Violeta		
	Edna		
Tiana y el sapo	Tiana		
	Loti		
	Mama Odie		
Enredados	Rapúnzel		
	Gothel		
Mart necessita mares	Mare de Milo		
Brave (Indomable)	Merida		
	Elinor		
	Bruixa		
En Ralph, el destructor	Vanellope		
	Calhoun		
Frozen: el regne de gel	Elsa		
	Anna		
Del revès	Riley		
Vaiana	Vaiana		

La Bella Dormanent	Aurora								
	Malèfica								
	Fades				Fada				
101 dàlmates	Cruela								
Taran i la caldera màgica	Elena				Ajudant				
La Sirenita	Ariel								
	Úrsula								
La bella i la bèstia	Bella								
Aladdin	Jasmine								
Pocahontas	Pocahontas								
El geperut de Notre Dame	Esmeralda								
Hèrcules	Megara								
Mulan	Mulan								
Tarzan	Jane								
L'emperador i les seves bogeries	Izma								
Atlantis: L'imperi perdut	Kida								
Lilo & Stitch	Lilo								
	Nani								

Els increïbles	Helen							
	Violeta							
	Edna				Dissenyadora			
Tiana y el sapo	Tiana							
	Loti				Amiga			
	Mama Odie				Bruixa			
Enredados	Rapúnzel							
	Gothel							
Mart necessita mares	Mare de Milo				Mare			
Brave (Indomable)	Merida							
	Elinor				Mare			
	Bruixa				Bruixa			
En Ralph, el destructor	Vanellope							
	Calhoun				Ajudant			
Frozen: el regne de gel	Elsa							
	Anna							
Del revès	Riley							
Vaiana	Vaiana							
	Àvia				Àvia			
Els increïbles 2	Helen							

	Violeta								
	Edna			Dissenyadora					
	Evelyn								

1.13. OBJECTIU (Les caselles de color verd signifiquen que els personatges compleixen l'objectiu i les marcades amb vermell signifiquen que no el compleixen).

PEL·LÍCULA	PERSONATGE	TROBAR PARELLA I/O CASAR-SE	SALVAR FAMILIAR, POBLAT O MÓN	AJUDAR / ACOMPANYAR AL PROTAGONISTA	FER MAL	ALTRES
Blancaneus i els set nans	Blancaneus					
	Reina Grimhilde					
La Ventafocs	Ventafocs					
	Madrastra					
	Fada					
Alicia al país de les meravelles	Alicia					Sortir del país de les meravelles
	Reina de cors					
Peter Pan	Campaneta					
	Wendy					Anar al país de Nunca Jamás i tornar a casa
La Bella Dorment	Aurora					
	Malèfica					

	Fades					
101 dàlmates	Cruela					
Taran i la caldera màgica	Elena					
La Sirenita	Ariel					
	Úrsula					
La bella i la bèstia	Bella					
Aladdin	Jasmine					Poder decidir
Pocahontas	Pocahontas					
El geperut de Notre Dame	Esmeralda					
Hèrcules	Megara					Ser lliure
Mulan	Mulan					
Tarzan	Jane					Descobrir goril·les
L'emperador i les seves bogeries	Izma					
Atlantis: L'imperi perdut	Kida					
Lilo & Stitch	Lilo					Tenir un amic
	Nani					Trobar feina
Els increïbles	Helen					
	Violeta					
	Edna					

Tiana y el sapo	Tiana					Obrir un negoci
	Loti					
	Mama Odie					
Enredados	Rapúnzel					Ser lliure
	Gothel					Ser guapa
Mart necessita mares	Mare de Milo					
Brave (Indomable)	Merida					Poder decidir
	Elinor					
	Bruixa					
En Ralph, el destructor	Vanellope					Quedar-se al joc
	Calhoun					Ser lliure
Frozen: el regne de gel	Elsa					
	Anna					
Del revès	Riley					Ser feliç
Vaiana	Vaiana					
	Àvia					
Els increïbles 2	Helen					
	Violeta					
	Edna					
	Evelyn					

1.14- DISCURS

Blancaneus i els set nans (1937):

- “Tal vez muy pronto ya, mi príncipe vendrá, jamás nos diremos adiós y seremos felices los dos” (Blancaneus).
- “Sueño con oír tu voz, que me hablen de amor” (Blancaneus).
- “Para conseguir que me dejen quedar, les limpiaremos la casa” (Blancaneus).
- “Mujeres... son peores que un dolor de muela” (Rondinaire)
- “Les dais las manos y os cogen hasta el codo” (Rondinaire)
- “Panda de nenas...” (Rondinaire)
- “¿Un ángel? Es una mujer y todas son como el veneno” (Rondinaire)

La Ventafocs (1950):

- “Si no pierdes la calma podrás encontrar el amor” (Ventafocs)
- “Yo sólo cumplo órdenes” (Ventafocs)
- “Cenicienta, Cenicienta, día y noche Cenicienta. Barre esto, haz la cama, los cacharros, la colada...” (Ratolins)
- “La aguja (de coser) es cosa de mujeres, busca más enseres” (Ratolins)
- “Tiene que haber alguna que sea una buena madre” (Rei, pare del príncep)
- “Es solo Cenicienta, nuestra sirvienta” (Germanastres)

Peter Pan (1953):

- “Las madres son quiénes te cuentan cuentos, te arropan...” (Wendy)
- “Una mujer celosa es capaz de cualquier tontería” (Capità Garfi)
- “Lo que sufren las mujeres por los hombres... Les entregan los mejores años de su vida, para después verse abandonadas” (Capità Garfi)
- “Como habla...” (Peter Pan a Wendy)

La Bella Dornment (1959):

- “Un vestido digno de una princesa” (Fades)
- “Quisiera que mi melodía encuentre algún día al hombre que espero y al fin se enamore de mí” (Aurora)
- “Eres tu mi príncipe azul que tanto soñé” (Aurora)

101 dalmates (1961):

- “Tenía que ser mujer...” (Conductor referint-se a la Cruela)

Taran i la caldera màgica (1985):

- “¿Qué sabe una chica de espadas?” (Taran)
- “¿La niña bonita viene con nosotros?” (Taran)

La Sirenita (1989):

- “Tienes tu belleza, tu estimada cara, y no debes subestimar la importancia que tiene el lenguaje corporal. Hablando mucho enfadas a los hombres, se aburren y no dejas buen sabor, pues les causan más placer las chicas que tienen pudor. ¿No crees que estar callada es lo mejor? No lograras tu meta conversando [...] Admirada tú serás si callada siempre estás. Sujeta bien la lengua y triunfarás” (Úrsula)

La bella i la bèstia (1991):

- “La muchacha más bonita del pueblo y eso la hace la mejor” (Gastón)
- “No está bien que una mujer lea, enseguida empieza a tener ideas y a pensar” (Gastón)
- “Mi mujercita masajeadome los pies” (Gastón)
- “Bella es mía” (Gastón)

Aladdin (1992):

- “Yo no soy un premio que se gana o se pierde” (Jasmine)
- “Deberías tener la libertad para escoger” (Aladdin)
- “Veo que os habéis quedado sin habla, una cualidad preciada en una esposa” (Jafar)
- “Una flor del desierto como tú debería ir siempre del brazo del hombre más poderoso del mundo” (Jafar)

Pocahontas (1995):

- “Será un buen esposo. Es leal, valiente, te construirá una buena casa. Con él estarás a salvo de cualquier peligro” (Pare de Pocahontas)

El geperut de Notre Dame (1996):

- “Vino, mujeres y música” (Pedres)
- “Peleas igual que un hombre” (Lluitador) → “Iba a decir lo mismo” (Esmeralda)
- “En el infierno debe arder si no va a ser jamás mi posesión” (Claude Frollo)

Hèrcules (1997):

- “Qué bombón...” (Hèrcules)
- “Soy una donzella, que estoy metida en apuros, y que arreglaré yo solita” (Megara)
- “Los hombres... ya sabes... creen que un “no” es un “sí” y un “lárgate” es un “tómame, soy tuya”” (Megara)
- “No quiero tratos con los hombres, ¿entiendes?” (Megara)

Mulan (1998):

- “Nadie me escucha” (Mulan) → “Eres una mujer, ¿recuerdas?” (Senyor)
- “Harías bien en enseñar a tu hija a contener la lengua en presencia de un hombre” (Home de l'exèrcit)
- “Yo no chillo como una chica” (Mulan)
- “Los hombres luchan para honrar a nuestro emperador y las chicas le han de dar a sus hijos amor” (Home de l'exèrcit)
- “Para complacer a tus futuros suegros [...] debes guardar la compostura y el silencio” (Senyora)

Tarzan (1999):

- “Mujeres... típico. No hay sendero para el corazón de una mujer” (Clayton)
- “Sé un hombre” (Clayton a Tarzan)

L'emperador i les seves bogeries (2000):

- "Es el momento de escoger esposa, vamos a ver el género" (Kuzco)

Els increïbles (2004):

- "¿Dejar que salven el mundo los hombres? ¡Ni lo sueñes!" (Helen)
- "¿Qué hay de aquello de las mujeres primero? ¿Y qué hay de aquello de la igualdad de género?" (Helen)
- "Tú quédate con los niños" (Bob a Helen)

Tiana y el sapo (2009):

- "Besaría cien sapos si así pudiera casarme con un príncipe" (Loti)
- "El camino perfecto para enamorar a un hombre es a través de su barriga" (Tiana)
- "Cuando una mujer dice "luego" significa "nunca"" (Príncipe)
- "Mi príncipe no va a venir nunca" (Tiana)
- "Una mujercita de tu clase social se vería desbordada si intentase dirigir un negocio como ese" (Home a Tiana)
- "Las mujeres se embirran por los besos del príncipe" (Hombre de las Sombras)

Enredados (2010):

- "Pasadme un tenedor, acabo de encontrarme a una moza que está para comérselo" (Flynn)
- "Lucharé cada minuto de mi vida para escapar" (Rapúnzel)

Mart necessita mares (2011):

- “Mi vida sería más fácil si no tuviera madre” (Milo)
- “Mi mamá es la que me alimenta, me lava la ropa, aspira la casa, la que me arropa...” (Milo)
- “Caminas como una niña” (Milo)

Brave (Indomable) (2012):

- “¿Un arco Fergus? ¡Es una señorita!” (Elinor)
- “Una princesa debe conocer perfectamente su reino, no se ríe así, nunca debe tener armas [...] y persigue siempre la perfección” (Elinor)
- “Supongo que una princesa hace lo que le ordenan” (Ironia de Mèrida)
- “No pienso conformarme, no puedes obligarme” (Mèrida)
- “Quiero mi libertad” (Mèrida)
- “Soy la primogénita y voy a competir por mi propia mano” (Mèrida)
- “Eres una princesa y espero que te comportes como lo que eres” (Elinor)

En Ralph, el destructor (2012):

- “Nenazas, vamos a darle caña” (Vanellope)
- “Un hombre egoísta es como un perro rabioso que intenta morderse la cola” (Vanellope)

Frozen: El regne del gel (2013):

- “Ya no hay más reglas para mí, por fin” (Elsa)
- “Aunque esté sola, libre soy al fin” (Elsa)

Vaiana (2016):

- “No va de chicos o chicas, Maui es héroe de todos” (Maui)
- “Navegar no es tan sencillo princesa” (Maui)
- “Para empezar, no soy princesa” (Vaiana)
- “Si llevas vestido y te acompaña un animalito eres princesa” (Maui)

Els increíbles 2 (2018):

- “¿Helen es mejor que yo?” (Bob)
- “Sustituir a Helen es complicado” (Bob)
- “Siempre te he considerado la referente de los superhéroes” (A Helen)
- “No esperes el permiso, sé asertiva” (A Helen)
- “¿Dejar que salven el mundo los hombres? ¡Ni lo sueñes!” (Helen)
- “Es tan fácil que hasta un hombre puede hacerlo” (Helen)

ANNEX 2

GUIONISTES (Estan marcades amb color verd les guionistes dones).

1. *Blancaneus i els set nans* (1937): Ted Sears, Ricard Creedon, Otto Englander, Dick Rickard, Earl Hurd, Merril De Maris, **Dorothy Ann Blank** i Webb Smith
2. *La Ventafocs* (1950): Bill Peet, Erdman Penner, Ted Sears, Winston Hibler, Homer Brightman, Harry Reeves, Ken Anderson i Joe Rinaldi.
3. *Alícia al país de les meravelles* (1951): Winston Hibler, Ted Sears, Bill Peet, Erdman Penner, Joe Rinaldi, Milt Banta, William Cottrell, Dick Kelsey, Joe Grant, Dick Huemer, Del Connell, Tom Oreb i John Walbridge.
4. *Peter Pan* (1953): Ted Sears, Erdman Penner, Bill Peet, Winston Hibler, Joe Rinaldi, Milt Banta, Ralph Wright i William Cottrell.
5. *La Bella Dorment* (1959): Erdman Penner.
6. *101 dàlmates* (1961): Bill Peet.
7. *Taran i la caldera màgica* (1985): David Jonas, Vance Gerry, Ted Berman, Richard Rich, Al Wilson, Roy Morita, Peter Young, Art Stevens i Joe Hale.
8. *La sirenita* (1989): John Musker i Ron Clements.
9. *La bella i la bèstia* (1991): **Linda Woolverton**, **Brenda Chapman**, Chris Sanders, Burny Mattinson, Kevin Harkey, Brian Pimental, Bruce Woodside, Jon Ranft, Tom Ellery, Kelly Asbury i Robert Lence.
10. *Aladdin* (1992): Ron Clements, John Musker, Ted Elliott, Terry Rossio, Burny Mattinson, Roger Allers, Daan Jippers, Kevin Harkey, **Sue C. Nichols**, Francis Glebas, Darrell Rooney, Larry Leker, James Fujii, Kirk Hanson, Kevin Lima, **Rebecca Rees**, David S. Smith, Chris Sanders, Brian Pimental i Patrick A. Ventura.
11. *Pocahontas* (1995): Carl Binder, **Susannah Grant**, Philip LaZebnik.
12. *El geperut de Notre Dame* (1996): Tab Murphy, **Irene Mecchi**, Bob Tzudiker, **Noni White** i Jonathan Roberts.
13. *Hèrcules* (1997): Ron Clements, John Musker, Don McEnery, Bob Shaw i **Irene Mecchi**.

14. *Mulan* (1998): Rita Hsiao, Chris Sanders, Philip LaZebnik, Raymond Singer, Eugenia Bostwick-Singer.
15. *Tarzan* (1999): Tab Murphy, Bob Tzudiker i Noni White.
16. *L'emperador i les seves bogeries* (2000): Mark Dindal, Chris Williams i David Reynolds.
17. *Atlantis: L'imperi perdut* (2001): Tab Murphy.
18. *Lilo & Stitch* (2002): Chris Sanders i Dean DeBlois.
19. *Els increïbles* (2004): Brad Bird.
20. *Tiana y el sapo* (2009): John Musker, Ron Clements, Greg Erb, Jason Oremland i Rob Edwards.
21. *Enredados* (2010): Dan Fogelman.
22. *Mart necessita mares* (2011): Simon Wells i Wendy Wells.
23. *Brave (Indomable)* (2012): Brenda Chapman, Mark Andrews, Steve Purcell i Irene Mecchi.
24. *En Ralph, el destructor* (2012): Rich Moore, Phil Johnston, Jim Reardon i Jennifer Lee.
25. *Frozen: El regne del gel* (2013): Jennifer Lee, Chris Buck i Shane Morris.
26. *Del revés* (2015): Pete Docter, Ronnie Del Carmen, Meg LeFauve i Josh Cooley.
27. *Vaiana* (2016): John Musker, Ron Clements, Don Hall, Chris Williams, Jared Bush, Pamela Ribon, Aaron Kandell i Jordan Kandell.
28. *Els increïbles 2* (2018): Brad Bird.